

BATI TRAKYA TÜRKLERİ

Doç. Dr. İLKER ALP*

Yunanistan'ın, takip ettiği "*Megali İdea*" (büyük ülkü) politikasından, yani yayılmacı emellerinden dolayı, Türkiye ile birçok anlaşmazlığı vardır. Bunlar arasında *Kıbrıs, karasuları, kıta sahanlığı, hava sahası, FIR (uçuş bilgi bölgesi) hattı, Ege adalarının silâhsızlanması, Batı Trakya ve Türk azınlığı* meseleleri daha önemli olanlarıdır. Ayrıca Yunanistan, Türkiye'ye karşı yürütülen bölücü, yıkıcı, terör, kaçakçılık vd. zararlı faaliyetleri desteklemekte, her vesileyle ülkemize karşı düşmanca tavırlar sergilemektedir. Bu da, iki devlet arasındaki uzlaşma yollarını tamamen kapatmaktadır.

Yunanistan, ülkesindeki Türkler'in yanısıra, Makedon, Arnavut, Bulgar, Ulah, Çingene, Yahudi, Giritli vd. azınlıkların varlığını reddetmekte, bunları baskı yolu ile Helenleştirmeye veya ülkeden göç ettirmeye çalışmakta ve komşularından toprak talebinde bulunmaktadır. Bu yüzden Yunanistan'ın, yalnız Türkiye ile değil, Bulgaristan, Makedonya ve Arnavutluk'la da anlaşmazlıkları vardır. Belirtilen tavrıyla Yunanistan, Balkan Yarımadası'ndaki barış ve huzuru bozmakta, komşuları ile iyi ilişkilerin kurulmasını önlemektedir.

Türk-Yunan ilişkileri arasında en önemli meselelerden biri, Batı Trakya ve burada yaşayan Türk azınlığının durumudur. Hatta Yunanistan'ın, Türk azınlığına karşı takındığı tutum, her iki ülkenin ilişkilerini doğrudan doğruya etkilemektedir.

1. Batı Trakya'nın Coğrafi Konumu ve Nüfus Durumu

a) Coğrafi Konumu

Balkan Yarımadası'nın güneyinde Balkan dağları, Karasu (Mesta) nehri, Ege denizi ve Karadeniz arasında kalan topraklara Trakya denilmektedir. Trakya'nın Meriç nehrinin batısında kalan yerleri Batı Trakya, Meriç'in

* Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Merkezi Müdürü

doğusunda Marmara'nın kuzeyi ile Karadeniz'in güneyinde bulunan toprakları da Doğu Trakya ismiyle anılmaktadır. Trakya ismi ise eski çağlarda burada yaşamış olan Traklar'dan gelmektedir. Her ne kadar Traklar zaman içinde tarihe karışmış iseler de, bölgeye verdikleri bu isim günümüze kadar süregelmiştir.

Osmanlılar zamanında Trakya'nın merkezi Edirne'ydi. Gümülcine, Kırklareli, Dedeağaç, Tekirdağ, Gelibolu sancakları Edirne Vilâyeti'ne bağlıydı. 42.500 km² yüzölçümüne sahip olan bu vilâyetin 6 sancağı, 26 kazası vardı. 1900'lü yıllarda ise vilâyetin nüfusu takriben 1 milyona ulaşmıştı¹.

Bugün, Batı Trakya ismi geçtiğinde daha ziyade Yunanistan'ın hâkimiyeti altında kalan coğrafi bölge anlaşılmaktadır. Bu anlamıyla Batı Trakya'nın sınırları doğuda *Meriç*, batıda *Karasu (Mesta) nehirleri*, kuzeyde *Rodop dağları* ve *Bulgaristan*, güneyde de *Ege denizine* uzamaktadır. Batı Trakya'nın Ege denizine inen düzlük kısmına "*Ova*", Rodop Balkanlar'ı arasındaki kısma "*Yaka*", Yaka'nın kuzeyindeki dağlık bölgeye ise "*Balkan Kolu*" veya "*Cebel*" adı verilmektedir. Bu bölge 8.578 km²'lik dar bir şerit alanını kapsayarak *Gümülcine (Rodopis)*, *Iskeçe (Ksanti)* ve *Dedeağaç (Evros)* illerinden oluşmaktadır². (Bkz. harita: 1).

Ancak, tarihe baktığımızda, Batı Trakya'nın sadece Yunanistan hâkimiyetinde kalan kısımlardan ibaret olmadığını görüyoruz. Örneğin, 18 Aralık 1918 tarihinde Batı Trakya Türk Mebuslarının, Sofya'daki büyük devletlerin temsilcilerine verdikleri muhtırada: "*Batı Trakya halihazırda iki muhtasarrıflığa ayrılmıştır. Gümülcine, Iskeçe, Eğridere, Paşmaklı (Ahiçelebi), Kırcaali, Koşukavak, Ortaköy, Sofulu, Ferecik, Dedeağaç kazalarından mürekkep olan Gümülcine Sancağı'yla, Karaağaç, Mustafapaşa, Svilengrad, Dimetoka kazalarını ihtiva eden Karaağaç Sancağı'dır. Balkan Harbi'nden sonra Filibe Sancağı'na ilhak edilen Döolen (Ropcoz) Kazası'yla, Ustrumca Sancağı'na mühlak Nevrekop Kazası'nı coğrafi ve milliyet nokta-i nazarından Garbî Trakya'dan ad eyleriz.*" denilmektedir³. Görüldüğü gibi Batı Trakya'nın kurtulması için çalışan Türk milletvekilleri Batı Trakya'nın coğrafi, millî ve siyasî sınırlarını belirlemişlerdir. Nitekim Garbî Trakya Cemiyeti

1 Nadir Yaz, *Ağlayan Batı Trakya*, İstanbul 1986, s. 69.

2 Batı Trakyalılar Derneği, *Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler*, Ankara 1987, s. 6.

3 Tevfik Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele*, C. II., Ankara 1956, s. 37.

tarafından yayınlanan belgelerde: "... Garbî Trakya şimalen 1912 Türk Bulgar hududu ile ayrılan Bulgaristan, şarken Meriç Nehri ve 1913 Türk Bulgar hududu ile ayrılan Şarkî Trakya, cenuben Adalar Denizi, garben Istruma Kara Suyu, Perim silsilesi ve ayrılan Makedonya ile mahduddur..." denilmekte ve bölgenin 23.591 km² araziye içine aldığı bildirilmektedir⁴. Demek ki Batı Trakya, Yunanistan'da Ferecik, Dedeağaç, Gümülcine, İskeçe; Bulgaristan'da Kırcaali, Mestanlı, Koşukavak, Ortaköy gibi şehirleri ve bunlara bağlı köylerle kasabaları içine almaktadır*. Ancak bu araştırmamızda, konumuz itibarıyla Batı Trakya'nın Yunanistan sınırları içinde kalan kısmı ele alınacaktır.

b) Nüfus Durumu

Yunanistan'da yaşayan azınlıkların gerçek sayısını tespit etmek hayli zordur. Çünkü Yunanistan belirlediği millî politikası gereğince, ülkedeki azınlıkların varlığını reddetmekte ve bu konuda resmî bir sayı vermekten kaçınmaktadır. Bu yüzden, Batı Trakya Türkleri'nin de kesin sayısı bilinmemektedir⁵.

Şemseddin Sami'nin 1896 yılında basılan *Kâmûs'ül Alâm* adlı eserine göre, Gümülcine Sancağı, doğuda Dedeağaç ve kuzeydoğuda Edirne sancaklarıyla, kuzeyde Şarkî Rumeli ve batıda Selânik vilâyetleriyle, güneyde Adalar Denizi'yle sınırlıdır. Gümülcine, Sultanyeri, Ahıçelebi, Robçoz, Eğridere, Darıdere ve İskeçe olmak üzere yedi kazaya ayrılan bu sancakta toplam 245.072 kişi yaşamaktadır. Milliyetlere göre ise nüfus sayısı şöyledir⁶:

Millet Adı	Nüfus Sayısı:
Türk (Müslüman)	206.914
Bulgar	20.671
Rum	15.241
Çingene	912
Ermeni	360
İsraîlî (Yahudi)	339
Ecnebi	235

- 4 Garbî Trakya Cem'iyeti, Dersaadet 338; Comité de la Thrace-Occidentale, *Cons/ple* 1922. (Osmanlıca ve Fransızca hazırlanan belge ve haritalar).
- * Razlog, Nevrekop, Dövlén Paşmaklı, Eğridere, Kırcaali, Darıdere, Koşukavak, Ortaköy gibi Batı Trakya'nın kuzeyinde yer alan yerleşim birimleri bugün Bulgaristan bünyesinde.
- 5 The Minority Rights Group, *Minorities in Balkans*, Report No. 82, London 1989, s. 32, 34.
- 6 Şemseddin Samî, *Kâmûs'ül Alâm*, C. V., İstanbul 1314 (1896), s. 3926. (Ancak yukarıdaki rakamların toplamı 244.672 olduğundan kaynaktaki 245.072 rakamından 400 kişi eksiktir).

Görüldüğü gibi, XIX. yüzyılın sonlarına doğru diğer bütün unsurları bir tarafa topladığımız zaman bile, Müslüman Türkler ezici çoğunluğu oluşturmaktadır.

Garbî Trakya Cem'iyeti tarafından, Batı Trakya üzerinde (Batı Trakya'nın Bulgaristan idaresinde kalan Razlog, Nevrekop, Dövlén, Paşmaklı, Eğridere, Kırcaali, Darıdere, Koşukavak, Ortaköy gibi yerleşim birimleri dahil olmak üzere) yapılan tetkiklerin sonuçları, 1922 yılında kamuoyuna duyurulmuştur. Osmanlıca ve Fransızca hazırlanan bu belge ve haritalarda Batı Trakya'nın milletlere göre nüfus yapısı ve yerleşim bölgelerinin sayısı, arazi taksimatı, okul ve mabed sayısı, taşınabilen ve taşınamayan malların dağılımı vb. hususlarda önemli bilgiler verilmektedir. Bu kaynaklarda Batı Trakya'da Türk, Rum, Bulgar, Ulah, Musevi ve Ermeniler olmak üzere altı milletin yaşadığı, bunların da toplam sayısının 977.644 olduğu görülmektedir. Milliyet durumlarına göre ise nüfus sayısı ve oranları şu şekildedir⁷: (Bkz. harita: 2, 3, 4).

Millet Adı	Nüfus Sayısı	Nüfus Oranı:
Türk	747.628	% 76,5
Bulgar	110.741	% 11,3
Rum	110.041	% 11,2
Yahudi, Ermeni ve Ulah	9.234	% 1
Toplam	977.644	% 100

Batı Trakya'nın toplam 23.592 km² olan arazisinin milletlere göre taksimatı ise şöyledir⁸:

Millet Adı	Arazi Miktarı (km ²):	Arazi Oranı
Türkler	19.586	% 84
Bulgarlar	2.481	% 10
Rumlar	1.258	% 5
Diğerleri	266	% 1

- 7 Garbî Trakya Cem'iyeti, Dersaadet 338, (Garbî Trakya Nüfus Grafikleri Tablosu): Comité de la Thrace-Occidentale, Cons/ple 1922, (Carte Ethnographique de la Thrace-Occidentale).
- 8 Garbî Trakya Cem'iyeti, Dersaadet 338, (Garbî Trakya'da Arâzinin Anâsır Üzerine Nisbetleri Haritası); Comité' de la Thrace-Occidentale Cons/ple 1922 (Carte de la Thrace-Occidentale).

Kaynaklara göre 1920'li yıllarda, Batı Trakya'da taşınan ve taşınmayan malların % 86'sı Türkler'e, % 7'si Bulgarlar'a, % 6'sı Rumlar'a ve % 1'i diğer unsurlara; hayvan ve ziraat aletlerinin % 86'sı Türklere, % 8'i Bulgarlar'a ve % 6'sı Rumlar'a aitti (Bkz. Harita: 5, 6, 7).

Ayrıca Batı Trakya'da Müslüman Türkler'in 1774 okulu, 78 medresesi, 1499 camii ve 86 tekkesi; Rumlar'ın 148 okulu, 141 kilisesi ve 16 manastırı; Bulgarlar'ın 196 okulu, 185 kilisesi ve 19 manastırı; Museviler'in 6 okulu ve 5 havrası; Ermeni ve Ulahlar'ın 7 okulu ve 7 kilisesi vardı. Dolayısıyla Batı Trakya'da okulların % 84'ü ve mabedlerin % 81'i Türkler'e aitti. Buna karşı Bulgarlar'ın % 9 okulu ve % 10 mabedi, Rumlar'ın % 6 okulu ve % 8 mabedi ve diğer unsurların % 1 oranında okul ve mabedi bulunuyordu.

Belgelerde verilen bilgilerin ışığı altında değerlendirme yapıldığında, XX. yüzyılın başlarında Batı Trakya'da nüfusun ezici çoğunluğunu Türkler'in teşkil ettiği, arazinin, taşınan ve taşınmaz malların ve kültür eserlerinin de yine ekseriyeti Türkler'e ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu da Batı Trakya'nın hem kültürel, hem de içtimaî ve iktisadî yönden Türk dünyasının bir parçası olduğunu göstermektedir.

Bulgarlar, 1912-1913 Balkan Savaşları'ndan sonra, Mesta ile Meriç nehirleri arasındaki bölgenin nüfusunu belirlemek için yaptıkları çalışmaların sonuçlarını şu şekilde açıklamışlardır⁹:

Fener Patrikhanesi'ne mensup Bulgar	30.374
Eksarhlık hizbine mensup Bulgar	127.736
İslâm hizbine mensup Bulgar	72.846
Bulgarların Toplamı	230.956
Türk-Müslim	136.772
Rum	9.600
Yahudi, Çingene, Arnavut, Ermeni, Gagavuz	30.810

Bulgarlar'ın verdikleri bu sayım neticesi gerçekleri yansıtmamaktadır. Çünkü Pomak Türkleri "İslâm hizbine mensup Bulgar", Rumlar'ın da bir kısmı "Fener Patrikhanesine mensup Bulgar" olarak gösterilmiştir. Bunlar hariç tutulduğunda bölgedeki Bulgar sayısı 230.956'dan 127.736'ya azalmaktadır. Ancak bu da abartılan bir rakamdır. Bununla birlikte, Türkler'in Yunanlı-

9 Tefik Bıyıklıoğlu, a.g.e., s. 39.

lar'a oranla mukayese edilemeyecek tarzda daha fazla gösterilmesi dikkat çekici bir husustur.

Venizelos, 30 Aralık 1918'de, müttefik devletlere, Batı Trakya'nın nüfus durumunu şöyle sunmuştur¹⁰:

	Türkler	Rumlar	Bulgarlar
Dedeğaç	10.670	7.371	11.358
Sofulu	32.140	17.880	5.380
Gümülcine	50.000	9.180	10.550
İskeçe	22.000	10.275	1.695

Yunanistan'ın verdiği bu rakamlardan bile, I. Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda Türkler'in sayısının, Rum ve diğer unsurlara göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

1920'de Müttefiklerarası Trakya Hükümeti (Thrace Inter Alliéé) döneminde yapılan nüfus sayımına göre, Batı Trakya'da 129.118 Türk, 33.904 Rum, 26.266 Bulgar, 1480 Yahudi, 923 Ermeni yaşamaktaydı. 1923 yılında, Lozan Barış Konferansı sırasında, Türkiye de müttefiklere bölgedeki nüfusla ilgili aynı rakamları vermiştir¹¹. Türk heyeti Batı Trakya'da yer alan bütün şehir, kasaba ve köylerin nüfus durumunu ayrıntılı tablolarla sunmuştur. Burada Gümülcine, Dedeğaç, Sofulu ve İskeçe kazalarında toplam nüfus sayısı milletlere göre şu tarzda gösterilmiştir¹².

KAZALAR	Türkler	Rumlar	Bulgarlar	Yahudiler	Ermeniler
Gümülcine	59.967	8.834	9.997	1.007	360
Dedeğaç	11.744	4.800	10.227	253	449
Sofulu	14.736	11.542	5.490	—	—
İskeçe	42.671	8.728	552	220	114
Toplam	129.120	33.910	26.266	1.480	923

Görüldüğü gibi 1923 yılında Türkler nüfusun % 67'sini, Rumlar % 18'ini, Bulgarlar, Yahudiler ve Ermeniler geri kalan % 15'ini oluşturmaktadır. Böy-

10 Seha L. Meray, **Lozan Barış Konferansı, Tutanaklar, Belgeler**, Takım I, C. I, Kitap I, Ankara 1969, s. 24-25.

11 Seha L. Meray, **a.g.e.**, s. 42.

12. **A.g.e.**, s. 54-60.

lece Türkler'in Yunanlılar'a karşı dörtte birlik bir çoğunluğa sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Yukarıdaki Türk, Bulgar ve Yunan istatistiklerinden anlaşılacağı üzere, Türkler, Batı Trakya'da, tartışmasız olarak çoğunluğu teşkil etmekteydi. Buna rağmen bölge, 1912-1913 Balkan Savaşları'yla elimizden çıkmış ve 1923'te Batılılar'ın baskı ve siyasi oyunlarıyla Yunanistan'a bırakılmıştır.

1928 sayımına göre, genel nüfusu 303.171 olan Batı Trakya'nın 180.000'i Türk'tü. Türkler, Batı Trakya'da nüfus bakımından çoğunluğu 1930'lara kadar devam ettirmiştir. Fakat, Yunanistan'ın sistemli bir şekilde uyguladığı baskı ve asimilasyon politikası sonucunda, 1930'lu yıllardan sonra nüfus oranları Yunanlılar'ın lehine değişmiştir. Öyle ki 1940'ta Türkler'in nüfus sayısı 134.722'ye düşmüştür. Eldeki en son resmî verilerin bulunduğu 1961'de, Batı Trakya'da genel nüfus 356.511 iken, Türkler'in sayısı 130.000'e azalmıştır¹³.

Lozan Antlaşması'nın imzalandığı dönemde bölgede yaşayan Yunan, Bulgar, Ermeni ve Yahudiler'e oranla Türkler'le, Pomak Türkler'i çoğunluk-taydı. Türkler, 1923'te toplam nüfusun % 67'sini oluşturmakta iken, 1990'lı yıllarda % 40 civarına azalmıştır. 1991'de Batı Trakya'nın nüfusu 360 bin olmasına rağmen, Türkler'in sayısı 130.000 - 150.000 civarında kalmıştır. Halbuki nüfus artışı % 2.8 olan Batı Trakya Türkleri'nin sayısının 500 binin üzerine yükselmesi gerekirdi¹⁴. Helsinki Watch Komitesi'nin de 1990'da Batı Trakya ile ilgili yayınladığı raporda, nüfus artış hızının % 2 olarak hesaplandığında bile, Türk azınlığının sayısının 500 bine ulaşması gerektiği, ancak 1923' ten itibaren 300-400 bin Türk'ün bölgeyi terk ettiğinden bunun gerçekleşmediği belirtilmiştir¹⁵. Türk nüfusunun 72 yıl önceki düzeyde kalması ve oranının Yunanlılar karşısında giderek azalması, Türkiye, Almanya, ABD, Avustralya vd. ülkelere yüzbinlerce soydaşımızın göç etmek mecburiyetinde kalmasından dolayıdır. Tabii ki bu durum, azınlık üzerindeki Yunan hükümetlerinin uyguladığı asimilasyon ve baskı politikalarının boyutlarını ortaya koyması bakımından son derece dikkat çekicidir.

2. Batı Trakya Türk Toplumunun Azınlık Hakları

Asırlarca Türk yurdu olan ve nüfusunun ekseriyetini Türkler'in oluştur-

13 Cengiz Orhonlu, "Yunanistan Türkleri", *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara 1976, s. 1101-1102.

14 Uluslararası İlişkiler Ajansı, *a.g.e.*, s. 7, 12, 14.

15 Lois Whitman, *Destroying Ethnic Identity, The Turks of Greece*, Helsinki Watch, ABD Ağustos 1990, s. 2.

duğu Batı Trakya, 1912-1913 Balkan Savaşları sonucunda önce Bulgaristan, sonra da Yunanistan tarafından işgal edilmiştir. Böylece, burada yaşayan Türkler de ("Garbî Trakya Hükümet-i Muvakkatesi" dönemi hariç) yabancı hâkimiyetini kabul etmek mecburiyetinde kalmışlardır. Buna karşılık Osmanlı Devleti ve sonradan da Türkiye Cumhuriyeti, Batı Trakya'da kalan soydaşlarının bütün azınlık haklarını sürekli olarak savunmuşlardır. Bu çerçevede Yunanistan'daki Türk azınlığının hakları 1830 *Londra Protokolü*, 1881 *İstanbul Milletlerarası Sözleşmesi*, 1913 *Atina Antlaşması*, 1920 *Yunan Sevri ve 1923 Lozan Antlaşması* ile garanti altına alınmıştır.

a) 1913 Atina Barışı

14 Kasım 1913 tarihinde, Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında imzalanan Atina Barışı, Yunanistan'da kalan Türkler'in statüsüne ait hükümler içermektedir. Aslında Atina Antlaşması'nın yapıldığı sırada, Batı Trakya Yunanistan'ın idaresinde değildi. Ama antlaşmanın 2. maddesine göre, alınan kararlar bütün Yunanistan için geçerli olacaktır. Dolayısıyla bu antlaşma, Batı Trakya Türkleri konusunda da Yunanistan'a yükümlülükler getirmektedir. Burada yer alan hükümlere göre:

Yunanistan'daki Türkler isterlerse dört yıl içinde Türkiye'ye göç edebileceklerdir. Orada kalanlar her türlü din ve mezhep hürriyetinden faydalanacak ve ibadetlerini serbestçe yapabileceklerdir. Müftü ve başmüftüler Türkler tarafından seçilecek, bunların aylıklarını Yunan Hükümeti ödeyecektir. Müftüler evlenme, boşanma, vasiyet, miras, nafaka vb. konularda mutlak karar yetkisine sahip olacaklar, resmî makamlar ise bu kararları uygulayacaklardır. Türk çocukları ilk ve orta okullarda Türkçe eğitim-öğretim yapacaklar, ama zorunlu ders olarak Yunanca'yı okuyacaklardır. Türkler satma, satın alma ve bütün mülkiyet haklarına sahip olacaklardır¹⁶. Ayrıca 11. maddede soydaşlarımızın Yunan kökenli vatandaşlarla aynı siyasî, hukukî, sosyo-kültürel haklardan istifade edebilecekleri vurgulanmaktadır¹⁷.

b) 1920 Yunan Sevri

10 Ağustos 1920 yılında bir tarafta Yunanistan, diğer tarafta İngiltere,

16 Fahir Armaoğlu, *Siyasi Tarih 1789-1960*, Ankara 1975, s. 346-348.

17 Baskın Oran, *Türk Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, İstanbul 1991, s. 62-63.

Fransa, İtalya ve Japonya arasında "Yunanistan'daki Azınlıkların Korunmasına İlişkin Antlaşma" başlığını taşıyan "Yunan Sevri" imzalanmıştır*. Bu antlaşmanın 2. maddesiyle Yunanistan'da, Türkler dahil olmak üzere, bütün azınlıklara doğum yeri, dil, soy veya din farkı gözetmeden Yunanlılarla eşit hakların sağlanması ve vatandaşlar arasında hiçbir ayrımın yapılmaması; 7. maddesiyle bütün vatandaşların aynı siyasî ve kişisel haklardan faydalanabilmeleri ve özel işyerlerinde istedikleri dili konuşabilmeleri; 8. ve 9. maddeleriyle azınlıkların kendi dilleriyle eğitim yapabilmeleri, dinî ve içtimaî kurumlar kurabilmeleri öngörülmektedir¹⁸. Ayrıca Yunan Sevri'nin 14. maddesinde, Batı Trakya'daki Müslüman Türkler'in medenî hukuk ve aile hukuku konularında kendi örf ve âdetlerine göre, kendi hukuk sistemlerine uygun işlemlerin yapılabileceği, vakıfların ve dinî kuruluşların tanınacağı, korunacağı ve yenilerinin kurulabileceği hükmüne yer verilmektedir¹⁹.

Görüldüğü gibi, Yunanistan'daki azınlıkların ilk genel statüsü 1913 Atina ve 1920 Yunan Sevri antlaşmalarıyla tespit edilmiştir. Yunan hükümeti bu antlaşmalarla, kendi vatandaşlarına tanınan ve milletlerarası belirlenen bütün hakların, hiçbir ayrım gözetmeden azınlıklara da verileceğine dair taahhütte bulunmuştur.

c) 1923 Mübadele Sözleşmesi

Sözkonusu antlaşmadan sonra, Lozan sistemi dahilinde de Batı Trakya Türkleri'nin hakları garanti altına alınmıştır. Lozan Konferansı devam ederken, 30 Ocak 1923'te, "Türk ve Rum Ahalisinin Mübadelesine Dair Sözleşme ve Protokol" başlığıyla bir sözleşme imzalanmıştır. Bunun 1. maddesi, Türkiye'de kalan Rumlar'la Yunanistan'da bulunan Müslüman Türkler'in değişiminin yapılmasını ve 2. maddesi, 30 Ekim 1918'den önce İstanbul belediye sınırları içinde yerleşmiş bulunan Rumlar'la Batı Trakya Türkleri'nin bu değişimin dışında tutulmasını öngörmektedir²⁰. 5. maddesi ise, nüfus değişimi yüzünden "Yunanistan'daki Müslümanlar'ın" mülkiyet haklarına ve alacaklarına bir zarar verdirilmeyeceğini hükme bağlamaktadır. Burada "Yunanistan'daki Müslümanlar" tarzında genel bir tabir kullanıldığından, bu madde

* 10 Ağustos 1920'de, Sevri'de "Osmanlı Sevri", "Yunan Sevri" ve "Trakya Sevri" olmak üzere üç ayrı antlaşma imzalanmıştır.

18 Baskın Oran, a.g.e., s. 72-74.

19 Halit Eren, "Batı Trakya Türkleri'nin Kültürel ve Ekonomik Durumu(I)", **Batı Trakya'nın Sesi**, Yıl: 7, Sayı: 58, İstanbul Ocak 1994, s. 18.

20 Fahir Armaoğlu, **XX. Yüzyıl Siyasî Tarihi (1914-1980)**, Ankara 1983, s. 325.

ile Batı Trakya Türkleri'nin hakları da korunmaktadır. Ayrıca sözleşmenin 16/2 maddesinde, mübadele dışı bırakılacak bölgelerde oturanların bu yerlerde kalmak veya oralara yeniden dönmek, Türkiye ile Yunanistan'ın kanunlarında bu ülkelerin vatandaşlarına tanınan bütün imkânlardan istifade etmek ve mülkiyet konusunda serbestçe faydalanmak haklarının tanındığı belirtilmektedir. Bu yüzden sözkonusu hükümler, mübadele kapsamı dışında tutulmalarından dolayı, Batı Trakya Türkleri için de geçerlidir²¹.

d) 1923 Lozan Antlaşması:

Yukarıda bahsedilen protokolün yanısıra, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Barış Antlaşması'nın 37. maddesinden 45. maddesine kadar olan kısmı kapsayan ve "*Azınlıkların Korunması*" başlığını taşıyan, Birinci Bölümün Üçüncü Kesim'inde, Türkiye'deki Müslüman olmayan azınlıklarla Yunanistan'daki Türklerin statüsünü belirleyen bazı temel hükümler getirilmiştir. Burada yer alan hükümler ise şunlardır: 38. maddeyle Türk ve Yunan hükümetleri ırk, dil, din, milliyet ve doğum yeri farkı gözetmeksizin vatandaşların tümüne hayat ve hürriyetlerini en geniş biçimde sağlamayı taahhüt etmişlerdir. 39. maddeye göre; azınlıklar din, inanış veya mezhep ayrılığı bakılmaksızın, hâkim unsurun faydalandığı bütün siyasî ve medenî haklardan istifade edeceklerdir. Bütün vatandaşlar din ve milliyet ayrımı yapılmaksızın kanun önünde eşit olacak, kamu hizmetlerine alınacak, çeşitli meslek ve işlerde çalışacak, kendi dillerini mahkemelerde sözlü olarak kullanabileceklerdir. 40. maddeye göre; azınlıklar her türlü hayrî, dinî, içtimaî ve eğitim-öğretim kurumu kurmak, yönetmek, denetlemek, buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinî törenlerini serbestçe yürütmek hususlarında aslî unsur ile eşit haklara sahip olacaklardır. 41. maddeye göre, azınlık çocuklarının ilkokullarda kendi dilleriyle öğrenim görebilmeleri için uygun kolaylıklar sağlanacaktır. 42. maddeye göre; azınlıklara ait ibadet yerleri, mezarlıklar ve dinî kurumlar devlet tarafından korunacaktır. Azınlık vakıflarının, dinî ve hayrî kurumlarının çalışmasında veya yenilerinin kurulmasında her türlü kolaylık gösterilecektir. 43. maddeye göre; azınlıklar dinî inanışlarına aykırı veya dinî törenlerini bozacak herhangi bir davranışa zorlanmayacaktır. 44. maddeye göre; yukarıda kaydedilen hükümler devletlerarası nitelikte sayılarak Milletler Cemiyeti'nin güvencesi altına alınmıştır. 37. maddeye göre; sözkonusu hükümler temel yasa olarak tanınacak,

21 Baskın Oran, a.g.e., s. 77-78.

hiçbir kanun, yönetmelik ve resmî işlemin bunlarla ters düşmesine müsaade edilmeyecektir. 45. maddeye göre ise, Yunanistan 37., 38., 39., 40., 41., 42., 43. ve 44. maddelerdeki hükümleri kendi topraklarında bulunan Müslüman azınlığa uygulayacağını taahhüt etmektedir²².

Görüldüğü gibi Yunanistan ırk, dil, din, milliyet ve doğum yeri farkı gözetmeksizin vatandaşların tümüne, kanunların himayesinde eşit bir hayat sağlamayı taahhüt etmiştir. Türk azınlığına devletin diğer vatandaşlarının faydalandıkları siyasî ve medenî haklardan aynı şekilde istifade etme, kendi ana dilinde eğitim yapma, özel hayatında, ticaretle, dinde, basın – yayında, kamu organları ile ilişkiler ve mahkemelerde Türkçe'yi serbestçe kullanma, vakıf kurma, mülk edinme ve dinî inanışlarının gereklerini serbestçe yerine getirebilme, dolaşım ve göç etme haklarını tanıyacağına güvence vermiştir. Hatta Yunanistan, bu hükümleri temel yasa olarak tanımayı, hiçbir kanunun ve resmî işlemin bunlarla çelişmesine izin vermemeyi kabul etmiştir. Bu antlaşma ile Yunanistan'ın taahhüt altına girdiği hükümler devletlerarası nitelikte sayılarak, Milletler Cemiyeti'nin güvencesi altına alınmıştır. Buna rağmen Yunanistan, soydaşlarımıza Lozan Antlaşması hükümlerini uygulamaktan her zaman kaçınmıştır.

Lozan Antlaşması ile güvence altına alınan Batı Trakya Türk Toplumunun azınlık hakları, Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan 1926 yılı *Atina*, 1930 yılı *Ankara*, 1933 yılı *Ankara*, 1951 yılı *Türk-Yunan Kültür*, 1968 yılı *Türk-Yunan Kültür Protokolü* antlaşmaları ile de pekiştirilmiştir. Böylece, Batı Trakya Türkleri konusunda son derece hassas davranan Türkiye, Yunanistan sınırları içinde kalan soydaşlarının haklarını hukuken temin etmeye çalışmıştır²³.

Batı Trakya Türkleri, yukarıda bahsettiğimiz milletlerarası ve ikili antlaşmaların yanısıra, Yunanistan'ın günümüze kadar imzalayarak taraf olduğu *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*, *Helsinki Nihaî Senedi*, *AGİK* (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) *Sonuç Belgesi* (Yeni Bir Avrupa İçin Paris Yasası), *Avrupa Topluluğu ve Avrupa Konseyi tüzükleri*, ayrıca ırk ayırımına karşı olan çeşitli sözleşme ve anlaşmaların getirdikleri insan hak-

22 Reha Parla, *Türkiye Cumhuriyeti'nin Uluslararası Temelleri, Lozan Montrö*, Lefkoşa 1985, s. 10-13.

23 Yusuf Sarıncay, "Batı Trakya Örneği ve Kıbrıs Gerçeği", *Kıbrıs'ın Dünü-Bugünü Uluslararası Sempozyumu*, 28 Ekim - 2 Kasım 1991, Ankara 1993, s. 257-258.

ları hükümlerinden ve Yunanistan Anayasası'nın vatandaşları için sağladığı bütün imkânlardan da faydalanma hakkına sahiptirler. Görüldüğü gibi Yunanistan'ın, Batı Trakya'da yaşayan Türk azınlığa karşı hem kendi anayasası, hem de milletlerarası hukuk çerçevesi içinde yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yükümlülükler, Türk azınlığın haklarını korumasını ve güvence altına almasını öngörmektedir. Buna rağmen, millî politikasını Türk düşmanlığı üzerine oluşturan, Megali İdea fikrini safha safha gerçekleştirmeyi amaç edinen, bu uğurda XIX. yüzyılın başlarından itibaren Türkler'e zulüm, baskı ve soykırımı yapan Yunanistan, Batı Trakya Türkleri üzerinde de bu tarihî emellerini gerçekleştirmeye ve onları asimile etmeye yönelik sistemli bir politika takip etmektedir.

3. Yunanistan'ın Soydaşlarımıza Yaptığı Baskılar

Yunanistan soydaşlarımızı yok etmek, göç ettirmek ve eritmek amacıyla sosyo-kültürel, siyasî, hukukî, iktisadî vs. alanlarda çeşitli baskılar uygulamaktadır. Millî politika haline getirilen bu baskılar ise birkaç ana başlık altında ele alınabilir. Bunlar da:

- a) *Türk okulları, vakıfları ve müftülüklerine yapılan baskılar,*
- b) *İktisadî, idarî, sosyal ve siyasî alanlarda yapılan baskılar,*
- c) *Türk varlığını ve kültür eserlerini yok etme politikası tarzındadır²⁴.*

a) Türk Okulları, Vakıfları ve Müftülüklerine Yapılan Baskılar

(1). Okul ve Vakıflara Yapılan Baskılar

Batı Trakya Türkleri'nin hukukî statüsünü ve haklarını belirleyen antlaşma ile sözleşmeler, soydaşlarımıza kendi ana dillerinde eğitim yapmak, okullar açmak, dinî ibadette bulunabilmek, hayır, dinî ve içtimâî kurumlar kurmak, bunları yönetmek ve denetlemek hakkını vermektedir. Bu hakların yanısıra Türk azınlığının vakıf, müftülük ve eğitimiyle ilgili ilk Yunan Kanunu, 3 Temmuz 1920 tarihinde, 2345 sayılı kanun ile düzenlenmiştir. Bununla Türk azınlığına okul açma, bu okulları yönetme, öğretmenleri atama, vakıf gelirlerini azınlık eğitime tahsis etme, vakıfları cemaat idare heyetlerince yönetme, müftüleri ve cemaat yöneticilerini seçme hakları verilmiştir²⁵.

24 A.g.e., s. 258-262.

25 A.g.e., s. 259.

Ancak Yunanistan'ın amaçlarından biri Türk azınlığının gelişmesini önlemektir. Bu yüzden, antlaşma ve kanunlarla garanti altına alınan Türk azınlığın okul ve vakıf hakları, Yunan idaresi tarafından sürekli baskı altında tutulmuştur. 1967'de Yunanistan'da, demokrasi yerine cunta hâkim olunca, Türk azınlığa karşı yürütülen siyaset değişerek sertleşmiştir. Kıbrıs bunalımına paralel olarak ise sertleşme devam etmiştir. Hatta 1974'te cuntanın devrilmesine rağmen Batı Trakya politikası aynı kalmıştır²⁶.

Mütevelli heyetleri tarafından seçilen vakıf müdürleri 1967 yılından itibaren Yunan Hükûmeti tarafından atanmaya başlanmıştır. 1968'de Türk Cemaat Heyetleri de hükûmet tarafından dağıtılmıştır. Böylece 2345/1920 Sayılı Kanun'a ve Lozan Antlaşması'na aykırı olarak eğitim ve dinî vakıflar Yunan Hükûmeti'nce denetim altına alınmıştır. 1967 yılından itibaren Türk Vakıflarının gayrı menkul edinmeleri, hatta yıkılan cami, işyeri ve evlerin tamir edilmesi yasaklanmıştır. 12 Kasım 1980'de, "*Batı Trakya'daki Müslüman Vakıfların Yönetimi*" hakkında çıkarılan 1091 sayılı yasayla valilere vakıf yönetim kurullarına aday gösterme yetkisi verilmiştir. Ayrıca yönetim kurulu üyelerinin seçiminin Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile tespit edilecek hükümler çerçevesinde yapılması zorunlu tutulmuştur. Bu yasa Türk azınlığının tepkisinden dolayı ancak 15 Ocak 1988'de yürürlüğe konmuştur²⁷. 1989 yılında ise, sayım bahanesiyle, Yunan yönetimi Türk vakıflarının bütün varlığına elkoymuştur.

1972 yılında çıkarılan 1109/1972 sayılı kanun ile "Türk Okulları" adı resmen kaldırılmıştır. Takip eden yıllarda da Türkiye'den gönderilen öğretmenlerin, ders kitaplarının, eğitim araç ve gereçlerinin Yunanistan'a girmeleri yasaklanmıştır. 1977'de çıkarılan 694 sayılı "*Batı Trakya Müslüman Azınlık Okulları Yasası*" ve 695 sayılı "*Azınlık Okulları ile Selânik Özel Pedagoji Akademisi Öğretim ve Denetim Yasası*" ile Batı Trakya'daki Türk okulları bütünüyle Yunan devletinin denetimi altına alınmıştır. Bu iki yasa, Türk okullarının açılması ve yönetimdeki bütün yetkileri valiye devretmektedir. Yunan Hükûmeti, 1977'de azınlık okullarının mal varlıklarının idaresini de Türk Cemaat Heyetleri'nden alarak Eğitim Bakanlığı'na devretmiştir²⁸.

26 The Minority Rights Group, a.g.r., s. 32-33.

27 Uluslararası İlişkiler Ajansı (INAF), *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, İstanbul 1992, s. 65, 67.

28 Halit Eren, "Batı Trakya Türklerinin Kültürel ve Ekonomik Durumu (I)", *Batı Trakya'nın Sesi*, Yıl: 7, Sayı: 58, İstanbul, Ocak 1994, s. 19-20.

1970'li yıllarda, 115'i İskeçe, 147'si Gümölcine ve 17'si Dedeoğaç vilâyetlerinde olmak üzere, Batı Trakya'da Türklere' ait 279 ilkokul vardı²⁹. 1990'lı yıllarda ise Türklere' ait 241 ilkokul ve sadece 2 orta dereceli okul kalmıştı. Azınlık öğretmenleri sözleşmeli çalıştırılmakta ve basit bir bahane ile valiler tarafından görevlerinden uzaklaştırılabilmektedir. Ancak Selânik Pedagoji Akademisi mezunları daimî öğretmen statüsünde olup, maaşlarını Yunan Devleti'nden almakta ve genelde Yunan müfettişlerinin talmimatı doğrultusunda hareket etmektedir. İlkokullarda 12 bini aşkın öğrenci okumaktadır. Fakat, Yunan makamlarının kasıtlı uygulamalarından dolayı, Türk çocuklarının eğitim-öğretiminde birçok mesele ile karşı karşıya kalmaktadır. Örneğin, Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan kültür protokolleri gereğince, Türk okullarına verilmesi gereken Türkçe yazılmış ders kitapları 1966 yılından itibaren yerlerine ulaştırılmamakta, Türkiye'den öğretmenlerin gitmesine müsaade edilmemekte, derslerin boş geçmesine rağmen öğretmenlerin tayinleri yapılmamakta, okullara gereken ders araç-gereçleri sağlanmamakta, eğitim-öğretim ve sağlık şartlarına uygun okul binaları tahsis edilmemektedir³⁰. Ayrıca ilkokullardan mezun olan Türk çocuklarının Yunan okullarına gitmelerinin zorlanması için orta dereceli okulların açılmasına müsaade edilmemektedir. Türk okullarında Sağlık Bilgisi, Tarih ve Coğrafya dersleri bile Yunanca okutulmakta ve her geçen gün Türkçe okutulan derslerin oranı azaltılmaktadır³¹. Öyle ki, 20 yıl önce % 80 olan Türkçe okutulan derslerin oranı, % 20'nin altına düşürülmüş, buna karşılık Yunanca dersler % 80'in üzerine çıkarılmıştır³².

Diğer taraftan, Yunanistan Millî Eğitim ve Dinişleri Bakanlığı'nca 1984 yılında, Gümölcine ve İskeçe'de bulunan iki Türk lisesinde din ve Türk dili derslerinin haricindeki bütün derslerin yıl sonu sınavlarının Yunanca ve iki Yunanlı'nın yer alacağı 3 kişilik kurulca yapılmasına emir verilmiştir. Bu uygulama sonucunda 1984/85 öğretim yılında sadece bir öğrenci mezun olmuştur³³. Çıkarılan zorluktan dolayı, 50 yıldan beri Yunan üniversitelerinden mezun olan soydaşlarımızın sayısının 10 kişiye bile ulaşmaması³⁴ ve

29 Cengiz Orhonlu, *a.g.e.*, s. 1103.

30 "Batı Trakya Türkleri Eğitim Raporu", *Batı Trakya'nın Sesi*, Yıl: 1, Sayı: 4, İstanbul Mayıs-Haziran 1988, s. 31.

31 Halit Eren, *a.g.e.*, (1), s. 20-21.

32 Uluslararası İlişkiler Ajansı, *a.g.e.*, s. 58.

33 Halit Eren, "Batı Trakya Türklerinin Kültürel ve Ekonomik Durumu II", *Batı Trakya Dergisi*, Yıl: 7, Sayı: 59, İstanbul 1994, s. 14-15.

34 *A.g.e.*, s. 15-16.

1980'den itibaren Yunan üniversitelerine Türkler'in kabul edilmemesi dikkat çekici bir husustur. Gümülcine'de, Türkler'den kamulaştırılan topraklar üzerinde kurulan Dimokriton Üniversitesi'nde bile herhangi bir Türk öğrenci okuyamamaktadır³⁵. Türkiye'deki üniversitelerde okuyan Batı Trakyalı öğrencilerin Yunanistan'daki üniversitelere nakli dahi kabul edilmemektedir. Türkiye'de mezun olan Batı Trakyalı gençlere Yunanistan'da iş verilmemektedir. Türkler devlet dairelerine kesinlikle memur alınmamaktadır. Soydaşlarımızın kendi işyerlerini açmalarında da büyük zorluklar çıkarılmaktadır³⁶.

Özetle; Yunanistan, Batı Trakya Türkleri'nin azınlık olarak ayakta kalabilmesinde eğitimin büyük rol oynadığını bilmektedir. Bu yüzden Batı Trakya Türk toplumu çağdaş eğitim imkânlarından mahrum bırakmakta, Türk eğitim kurumları üzerinde uyguladığı baskılarla buralarını neredeyse işlemez hâle getirmekte ve soydaşlarımızın millî kimliklerini uzun vadede eritecek bir eğitim politikası takip etmektedir.

(2). Müftülüklere Yapılan Baskılar

Türk azınlığına uygulanan dinî baskıları iki kategoride değerlendirmek mümkündür. Bunlardan birincisi, Türkler'in dinî hayatlarını sürdürmelerine yapılan çeşitli engellerdir. İkincisi ise, son zamanlarda güncel bir mesele hâlini almış olan müftülerin seçimine müdahaledir.

Batı Trakya Türkleri dinî bakımdan İskeçe, Dimetoka ve Gümülcine'de bulunan 3 müftülük hâlinde teşkilâtlanmışlardır³⁷. Müftülüklerin teşkilâtlanması, müftülerin seçimi, görev ve yetkileri 1913 Atina Antlaşması ile belirlenmiştir. Bu antlaşma, 2345/1920 sayılı kanun ile Yunanistan'ın iç hukukuna yansımıştır. Böylece müftülük makamının görev ve yetkileri ayrıntılı bir biçimde yasa ile düzenlenmiştir. Yasaya göre, müftüler Müslümanlar tarafından seçilecektir. Yalnız, Mezhepler Bakanı uygun görmediği adayları listeden çıkarabilecektir. Müftüler öğretim ve din görevlilerini denetleyecek, Cemaat İdare Heyetleri'nin cami, medrese, imaret, vakıf gelirlerini kontrol edeceklerdir. Müslümanlar arasındaki evlenme, boşanma, nafaka, miras vs. hukuk konularında karar vereceklerdir. Müftülerin kararlarını ise Yunanis-

35 Yusuf Sarnay, a.g.e., s. 259; Uluslararası İlişkiler Ajansı, a.g.e., s. 99.

36 Nadir Yaz, a.g.e., s. 27.

37 Abdurrahim Dede, *Rumeli'de Bırakılanlar (Batı Trakya Türkleri)*, İstanbul 1975, s. 123-124.

tan tanıyarak uygulayacaktır. Ayrıca Yunanistan'da yaşayan Müslümanların en büyük dinî makamı olacak ve müftüleri denetleyecek bir başmüftü seçilecektir. Başmüftü, Yunanistan'daki müftülerin 3 aday seçmesi, Mezhepler Bakanı'nun bunlardan birini tercih etmesi ve Kral iradesiyle atanacaktır. Ancak başmüftü, Müslümanların birleştirici bir önderi olacağı endişesiyle, Yunan makamlarınca hiçbir zaman atanmamıştır³⁸.

Görüldüğü gibi, Batı Trakya Türkleri 2345/1920 sayılı kanuna göre kendi müftülerini seçme hakkına sahiptir. Ayrıca Lozan Antlaşması da bu hakları teyit etmektedir. Lozan Antlaşması'nın 37. maddesinden 45. maddesine kadar yer alan hususlar, Türkiye'deki Rumlar ve Yunanistan'daki Türkler için uygulanması antlaşma gereğidir. Özellikle 38. madde "*azınlıkların dil, din ve millî kültürlerinin korunmasını, karşılıklı olarak hak ve özgürlüklerin tanınmasını*" öngörmektedir. 45. maddede ise, "*Türkiye'nin Müslüman olmayan azınlıkları için tanınan haklar, Yunanistan tarafından da kendi topraklarında bulunan Müslüman azınlığa tanınmıştır...*" denmektedir³⁹. Ayrıca Yunanistan Anayasası'nın 13. maddesinin 2. paragrafı "*... Tanınmış her din serbesttir ve bu dinin gerektirdiği tüm ibadet ve bunlara bağlı yükümlülükler hiç engelsiz ve yasaların himayesinde ifa edilir...*" hükmünü taşımaktadır. Buna rağmen Yunanistan bu hükümleri çiğnemektedir. Hatta Yunan idaresi, 24 Aralık 1990 tarihinde Yunan resmî gazetesinde yayınlattığı bir kararname ile 2345/1920 sayılı kanunu yürürlükten kaldırarak müftü seçimini iptal etmiş ve tayine dayalı bir uygulama getirmiştir. İlgili kararname ile müftülerin Yunan Dışişleri Bakanlığı'nın Kavala'daki Azınlık İşleri Dairesi Başkanı tarafından atanması ve müftülük makamının boşalması durumunda valinin, müftü naibini tayin etmesi öngörülmüştür. Böylece 1913 Atina Antlaşması'nın 3. protokolüne ve 1923 Lozan Antlaşması'na aykırı bir durum ortaya çıkmıştır.

Yunan Hükûmeti, yükümlü olduğu antlaşmalara aykırı olarak, Türk azınlığının seçimiyle göreve gelmesi gereken müftüleri 1980'li yıllardan itibaren atamaya çalışmıştır. Örneğin; 17 Ağustos 1990'da yapılan İskeçe Müftülüğü seçiminde Mehmet Emin Aga, toplam 4847 oyun 4394'ünü almıştır. Buna rağmen Yunan makamları, 22 Ağustos 1991'de cemaatin tanımadığı ve onaylamadığı Mehmet Emin Şinikoğlu'nu İskeçe Müftülüğü'ne atamıştır⁴⁰. Türk

38 Baskın Oran, a.g.e., s. 159-160.

39 Reha Parla, a.g.e., s. 10-11, 13.

40 Baskın Oran, a.g.e., s. 169-172.

azınlığı tarafından seçilmiş müftü Mehmet Emin Aga da, Yunan polisi tarafından tartaklanarak makamından dışarıya atılmıştır. Hatta Yunan yönetimi bununla da kalmayıp sadece görevini yaptığı için seçilmiş İskeçe Müftüsü Mehmet Emin Aga'yı 24 Ocak 1995 tarihinde, Larissa İstinaf Mahkemesi vasıtasıyla 10 ay hapse mahkum ettirmiştir.

Ne yazık ki, Yunan resmî makamları, milletlerarası hukukun gereklerine uymadıkları gibi, kendi anayasalarının hükümlerine de aykırı bir tavır sergilemişlerdir. Yunan Hükûmeti, hem İskeçe'deki Türk-İslâm azınlığının seçimle göreve getirdiği bir müftüyü hapsedmiş, hem de müftülük makamına işbirliği yapacak birini atama suretiyle getirerek, soydaşlarımızı dinî liderler vasıtasıyla yönlendirip içten yıkmayı hedefleyen bir tutum sergilemiştir.

b. İktisadî, İdarî, Sosyal ve Siyasî Alanlarda Yapılan Baskılar

(1). İktisadî Baskılar

Batı Trakya Türkleri'nin % 95'i tarım ve hayvancılıkla, % 5'i ise küçük esnaflık ve işçilik ile geçimini sağlamaktadır. Tarımla uğraşanların üçte ikisi tütün yetiştiricisidir. Yunanistan genelinde nüfusun % 56.2'si şehirde ve % 43.8'i köyde oturmakta iken, Türkler'in % 20'si şehir ve kasabalarda, % 80'i de köylerde yaşamaktadır⁴¹. Dolayısıyla soydaşlarımızın büyük çoğunluğu toprağa bağlı olup geçimini tarımla sağlamaktadır. Bu sebeple Yunan yönetimi, Türkleri bölgeden göçe zorlamak ve iktisadî bakımdan çökertmek amacıyla, sistemli bir tarzda soydaşlarımızın topraklarını ellerinden almıştır. Yunanistan bu politikasına hemen Lozan Antlaşması'ndan sonra başlamıştır. İlk safhada, Anadolu'dan gelen Rumlar'ın yerleştirilmesi için, Batı Trakya'da kamulaştırılan topraklar üzerine 572 Rum köyü kurulmuştur. Aynı şekilde, Sovyetler Birliği'nden Yunanistan'a göç etmiş "Pontuslular" da Türk toprakları üzerine yerleştirilmiştir. Ayrıca 1952/2185 sayılı kanuna dayanılarak Türkler'e ait topraklar sözde topraksız köylüye verilmek üzere alınmış ve Rumlar'a iskân etmeleri için dağıtılmıştır. Bunun adına da "Toprak Reformu" denilmiştir⁴². Zaman zaman uygulanan "toprak birleştirilmesi" yöntemi ile Türk azınlığın elindeki verimli topraklar alınarak bunların yerine çorak araziler verilmiştir. Öyle ki, bu maksatla 1993'te, Yunanistan Tarım Bakanlığı, Batı Trakya'da 580.000 dönüm arazide toprak düzenlemesini öngören

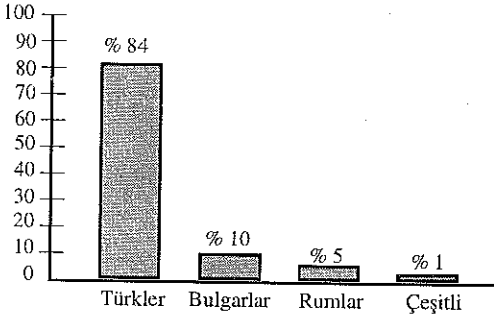
41 Batı Trakyalılar Derneği, **Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler**, Ankara 1987, s. 6.

42 Bedrettin Keleştimur, "Batı Trakya Türklüğü ve Yunan Mezâlimi", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S: 22, İstanbul Ekim 1988, s. 26.

bir karar almıştır⁴³. Bunun dışında açık hava hapishanesi, yol, askerî bölge yapımı vb. gerekçelerle kamulaştırma faaliyetlerine aralıksız devam edilmiştir. Türk azınlığa, kamulaştırma sonucunda alınan yerler için değerinin çok altında bir bedel ödenmektedir. Ancak 1967'den itibaren bu para ile azınlık mensuplarının yeni toprak ve gayrimenkul almasına izin verilmemektedir. Buna karşılık Rumlar'ın, Türkler'den toprak satın alması teşvik edilmektedir. Batı Trakya'daki kamulaştırmanın % 80'i Türk toprakları üzerinde yapılmıştır. Böylece Türkler'in en büyük geçim kaynağı ellerinden alınmış ve mülkiyet edinme hakları kısıtlanmıştır. Yunanistan'ın bu politikası ise bölgenin demografik yapısını değiştirmeye yöneliktir⁴⁴. Nitekim Yunanistan'ın uyguladığı bu politika sonucunda, 1923 yılında Batı Trakya'da ekilebilir arazinin % 84'üne Türkler sahipken⁴⁵, bu oran 1970'li yıllarda % 40'a⁴⁶, 1990'lı yıllarda ise % 25-30'a⁴⁷ düşmüştür. Günümüzde de sözkonusu oran azalmaya devam etmektedir.

Türk heyetinin, Lozan Barış görüşmelerine katılan devlet temsilcilerine sunduğu verilere göre, 1920-1923 yıllarında Batı Trakya'da taşınmaz malların dağılımı şöyledir⁴⁸.

Milletler	Oranlar
Türkler	% 84
Bulgarlar	% 10
Rumlar	% 5
Çeşitli	% 1

1923'te Batı Trakya'da taşınmaz malların milletlere göre dağılımı.

43 Tercüman Gazetesi, 18 Ağustos 1993.

44 Yusuf Sarınoy, a.g.e., s. 260-261.

45 Seha L. Meray, a.g.e., s. 61.

46 Yusuf Sarınoy, a.g.e., s. 261.

47 Zaman Gazetesi, 18 Ağustos 1993.

48 Seha L. Meray, a.g.e., s. 61; Nadir Yaz, a.g.e., s. 79.

Esnaflıkla geçimini sağlayan soydaşlarımıza da büyük zorluklar çıkarılmaktadır. Türkler'in işyerlerine yapım ve onarım ruhsatları verilmemektedir. Esnafın çeşitli ağır cezalarla yıldırılmaya çalışılmaktadır. Bu yüzden esnafın sermaye birikimi yapabilecek gelir elde edememekte ve çoğu kez işyerini kapatmak mecburiyetinde kalmaktadır. Neticede 1923'te 14.500 büyük esnaf olmasına rağmen, 1971'de büyük esnaf diye tanımlanacak esnaf kalmamıştır. Orta esnaf sayısında da büyük azalma olmuştur. 1923'te 6.500 küçük esnaf ile 8.600 orta esnaf varken, 1971'de 9.600 küçük esnaf ve 1.460 orta esnaf kalmıştır. Büyük arazi sahipleri ise tamamen ortadan kalkmıştır⁴⁹.

(2). Vatandaşlıktan Çıkarma:

Batı Trakya'daki Türk nüfusunu azaltmak amacıyla, Yunan yönetiminin başvurduğu yöntemlerden biri de, ülke dışına seyahat amacıyla giden soydaşlarımızı çeşitli bahanelerle vatandaşlıktan çıkarmaktır. Bu uygulamada ise hukukî dayanak olarak, "*Grek etnik kökenli olmayan bir kimse, geri dönmek niyetiyle Yunanistan'ı terkettiği takdirde, Yunan vatandaşlığını kaybetmiş ilân olunabilir. Bu aynı zamanda yurtdışında doğan ve ikâmet eden Grek etnik kökenli olmayan bir kimse için de geçerlidir... İçişleri Bakanı, Millî Konsey'in mutabakatı ile bu konularda karar verir*" tarzındaki Vatandaşlık Kanunu'nun 19. maddesi* kullanılmaktadır⁵⁰. Nitekim bu maddeye dayanılarak 1988'de 122, 1990'ın Haziran ayı itibariyle 66, Şubat 1991'de 544 Batı Trakya Türkü bilgi ve istekleri dışında vatandaşlıktan atılmıştır. Vatandaşlıktan çıkarılanlardan çoğu Türkiye, ABD ve Almanya'ya öğrenim görmek üzere giden öğrencilerdir. Bu uygulamaya rağmen Yunan makamlarınca vatandaşlıktan çıkarılan Türkler'in sayısı gizli tutulmaktadır⁵¹.

Görüldüğü gibi, Yunanistan Vatandaşlık Kanunu'nun 19. maddesi, "*Grek asıllı olan*" ve "*Grek asıllı olmayan*" tarzında ırk ayırımına dayanmaktadır. Bu madde ile yapılan uygulamalar, Yunan Anayasası'nın bütün vatan-

49 Cengiz Orhonlu, a.g.e., s. 1102.

* 1955 yılında kabul edilen 3370 Sayılı Yunan Vatandaşlık Kanunu'nun B Bölümü, VI. Kısım, 19. maddesi.

50 The Minority Rights Group, a.g.r., s. 33; Uluslararası İlişkiler Ajansı, a.g.e., s. 30; Baskın Oran, a.g.e., s. 213.

51 "Batı Trakya Sorunu, Batı Trakyalıların Sorunları ve Çözüm Yolları", (21 Mart 1994 tarihinde İstanbul'da düzenlenen panel), *Batı Trakya'nın Sesi*, Yıl: 7, Sayı: 60, İstanbul Mart 1994, s. 6-7; Uluslararası İlişkiler Ajansı, a.g.e., s. 20, 30, 93.

daşların ırk, köken, din ve dil ayrımı yapılmaksızın kanunlar önünde eşit olduğunu ve seyahat özgürlüğüne sahip bulduklarını bildiren 4., 5., ve 14. maddelerinin geçersiz olduğunu göstermektedir. Ayrıca 19. madde uyarınca, mahkeme kararı olmaksızın, idarî bir kararla, tek taraflı ve ırk ayırımına dayanarak Türk kökenlilerin vatandaşlıktan atılmaları, Ocak 1990'da imzalanan ve devletlerin, herkesin kendi ülkesinden ayrılma ve geri dönme hakkına riayet etmesini öngören AGİK Viyana İzleme Toplantısı Kapanış Belgesi'ne, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin temel hükümlerine ve Kasım 1990'da bütün Avrupa devletleri tarafından imzalanan Paris Şartı'na aykırıdır.

(3). Yasak Bölge

1975'te kabul edilen Yunan Anayasası'nın 5/4. maddesine göre: "*Her Yunan vatandaşının ülke içinde dolaşım ve ikametini, ülkeden çıkış ve girişini kısıtlayıcı münferit idarî önlemler yasaktır*"⁵² denilmektedir. Buna rağmen 1953 yılında çıkarılan ve günümüze kadar devam eden bir kanuna göre, "kuzeyden gelen komünizm tehlikesini önlemek" gerekçesiyle Batı Trakya'da, Bulgaristan sınırı boyunca, Türkiye'ye doğru uzanan alanda askerî "*Kontrollü Bölge*" oluşturulmuştur⁵³. "*Balkan Kolu*" diye bilinen, 10-25 km derinlikte olan dağlık arazideki bu "*Yasak Bölge*"de 133 Türk köyü bulunmakta ve 35-40 bin soydaşımız yaşamaktadır⁵⁴. (Bkz. Harita: 8).

"*Yasak Bölge*"deki soydaşlarımızın seyahat ve sosyal faaliyetleri Yunan makamlarınca kontrol altına alınarak sınırlandırılmıştır. Burası âdeta bir tecrit kampı hâline getirilmiştir. "*Yasak Bölge*"ye giriş çıkışlar bölge askerî komutanlığının ve polisin denetimi altında yapılmaktadır. Askerî komutanlık veya polisten özel izin belgesi alamayanların giriş çıkış yapmasına müsaade edilmemektedir. Bölge, 24.00 ile 08.00 saatleri arasında ise giriş çıkışlara tamamen kapatılmaktadır⁵⁵. Nüfus çoğunluğunu Pomak Türkleri'nin oluşturduğu "*Yasak Bölge*"de Türkçe'nin konuşulması, okullarda Türkçe eğitim-öğretimin yapılması, Türk radyo ve televizyonlarının izlenmesi engellenmektedir. Türkiye'den gazete, dergi, kitap vs. yayınların girmesine müsaade edilmemektedir. İdarî makamlar, buradaki halka her fır-

52 Uluslararası İlişkiler Ajansı, a.g.e., s. 88.

53 The Minority Rights Group, a.g.r., s. 32; Baskın Oran, a.g.e., s. 219-220.

54 Uluslararası İlişkiler Ajansı, a.g.e., s. 27-28.

55 Nadir Yaz, a.g.e., s. 49-50; Baskın Oran, a.g.e., s. 25, 219-220.

satta, Türk değil, "Müslüman Helen" olduğunu telkin etmeye çalışmaktadır⁵⁶. Ayrıca 1366/1938 sayılı kanunla yabancıların sınıra yakın yerlerde, yani "Yasak Bölge"de, arazi satın almaları yasaklanmıştır. Halen devam eden bu kanun ise, Yunanistan vatandaşı olmalarına rağmen, Türkler'le, Pomak Türkleri'ne uygulanmaktadır⁵⁷.

Yunan idarecilerinin "*Yasak Bölge*"nin komünizmden korunmak üzere oluşturulduğu tarzındaki gerekçesi gerçek dışıdır. Nitekim Yunan-Bulgar ilişkilerinin düzelmesi, 1980-1990 yıllarında Doğu Blokunun yıkılması, 1990'da *Yasak Bölge*'ye 10 yeni Türk köyünün ilâve edilmesi⁵⁸, Yunan idarecilerinin tehlikenin "kuzeyden" değil "doğudan" geldiğini öne sürmesi, Türkler'in az olduğu Dedeağaç ilinde, Türkler'in yoğun olarak yaşadığı diğer bölgelere göre, denetimin zayıflaması gibi hususlar "*Yasak Bölge*"nin komünizmden korunmak için değil, Batı Trakya Türkleri'ne karşı meydana getirildiğini göstermektedir. Yunan Hükümeti, "*Yasak Bölge*" uygulamasıyla öncelikle Pomak Türkleri'ni hedef seçmiştir. Bu uygulamanın amacı ise, dağlık bölgelerde oturan Pomak Türkleri'yle *Yaka* ve *Ova*'da oturan Türkleri birbirinden ayırarak Batı Trakya Türklüğü'nü bölmek, Yunanistan'daki Türkler'in Bulgaristan ve Türkiye'deki soydaşlarıyla irtibatını kesmek, Pomak Türkleri'nin iktisadî kalkınmalarını önlemek, soydaşlarımızı göçe zorlamak ve geriye kalanların daha kolay bir tarzda Yunanlılaştırılmasını temin etmektir.

(4). Türkler'e Yönelik Saldırıları

Batı Trakya Türkleri üzerindeki tahrikler, zorbalık, dövme, öldürme fiilleri veya cami, ev ve işyerlerinin tahrip edilmesine kadar uzanan saldırılar her devirde yaşanmıştır. Özellikle Türk-Yunan ilişkilerinin bozulmasına paralel olarak bu saldırılar yoğunlaşmıştır.

Tehdit ve zorbalık en çok 1922-1925 yılları arasında yoğunlaşmıştır. Bindiği gibi bu yıllarda Türk İstiklâl Savaşı kazanılmış, Yunan ordusu Ege kıyılarında denize dökülmüştür. Ordularının Anadolu'daki yenilgisini hazmedemeyen Yunanlılar, intikamlarını Batı Trakya'daki Türkler'den alarak, 1922-1925 yılları arasında pek çok soydaşımızı öldürmüşlerdir⁵⁹.

56 Adil Özgüç, *Batı Trakya Türkleri*, İstanbul 1974, s. 182.

57 The Minority Rights Group, a.g.r., s. 32.

58 Yusuf Sarınoy, a.g.e., s. 261.

59 Adil Özgüç, a.g.e., s. 187-188.

Batı Trakya Türklüğü'nü "yok ederek ortadan kaldırma" metodu 1923-1949 yılları arasında aktif bir tarzda uygulanmıştır. Türkler'e terör, sabotaj ve siyasî suikastler düzenlenmiştir. Fakat çoğu kez, yine Türkler suçlanarak, ilgisi olmayan kişiler tutuklanıp mahkemeye sevk edilmişlerdir. Bu uygulamaların sonucunda 1923 ile 1949 yılları arasında 12.369 kişi öldürülmüştür⁶⁰. Diğer taraftan Batı Trakya Türkleri'ne saldırılarda bulunan Yunanlılar'a son derece hafif ceza verilmiş veya kilisenin devreye girmesiyle cezalar paraya çevrilmiştir. Hatta bazan saldırıları bizzat polis, jandarma ve diğer güvenlik birimleri düzenlemiştir⁶¹.

Türkler'e yönelik saldırılara son yıllarda da devam edilmiştir. Bu saldırıların en şiddetlilerinden biri Dr. Sadık Ahmet ve İbrahim Şerif'in duruşmasından iki gün sonra, 29 Ocak 1990 tarihinde Gümölcine'de yaşanmıştır. Olaylar sırasında Yunanlı fanatikler, camileri, Türkler'e ait 300-400 işyerini ve çok sayıda arabayı tahrip ederek 3 milyar TL. değerinde maddî hasar yapmışlardır. Dövdükleri arasında 21 Türk'ü yaralamışlardır. Benzeri bir senaryo 23-24 Ağustos gecesi 1991 yılında İskeçe'de de tekrarlanmıştır. Yunanlılar'ın saldırısı neticesinde birçok Türk yaralanmış ve Türkler'e ait çok sayıda işyeri tahrip edilmiştir. 25 Ağustos gecesi Gümölcine'de Kırmahalle Camii'ne de çirkin saldırıda bulunulmuştur. Fakat yetkili birimlerin ciddi bir soruşturma yapmaması ve meydana gelen zararı tazmin etmemesi, ayrıca olayların, Gümölcine Metropolitidi Damaskinos'un öfkeli fanatiklere "*Bugün altın sayfalar yazdınız*" tarzındaki tahrikleri ve güvenlik güçlerinin saldırıları önlemek için herhangi bir çaba harcamaması sonucunda büyümeleri Yunan Hükûmeti'nin bu olayların perde arkasında olduğuna dair şüpheler yandırmaktadır⁶².

(5). Siyasî Baskılar

Batı Trakya Türkleri seslerini duyurabilmek için, Yunan siyasî partilerinin listelerinden aday olan Türkler'i yıllarca desteklemiş ve Yunan Parlamentosu'na birkaç temsilci sokabilmişlerdir. Ancak Türkler üzerindeki baskılar devam etmiştir. Zaten Yunan partileri, Batı Trakya'daki meseleleri çözmekle düşüncesiyle değil, sadece fazla oy alabilmek için, Türkleri kendi

60 Ahmet Aydın, *Batı Trakya Faciasının İç Yüzü*, C. 1, İstanbul 1971, s. 52.

61 Baskın Oran, *a.g.e.*, s. 186-187.

62 Yusuf Sarımay, *a.g.e.*, s. 261; Uluslararası İlişkiler Ajansı, *a.g.e.*, s. 48-50, 68-69, 96-97; Baskın Oran, *a.g.e.*, s. 190-194.

listelerine dahil etmişlerdir. Yunan siyasî partilerine oy veren Batı Trakya Türkleri, mevcut meselelerden hiçbirinin halledilememesi üzerine 1989 yılından itibaren kendi bağımsız adaylarını Yunan Parlamentosu'na gönderme mücadelesi içine girmişlerdir. Amaçları Avrupa Topluluğu'nun en geri kalmış bölgesi olan Batı Trakya'nın meselelerini Yunan Parlamentosu'nda dile getirerek çözüm aramaktır. Bu amaçla başlayan hareket giderek güçlenmiştir. Yunan yönetiminin baskı ve entrikalarına rağmen, 8 Nisan 1990'da yapılan genel seçimlerde Dr. Sadık Ahmet Gümülcine'den ve Ahmet Faikoğlu da İskeçe'den bağımsız milletvekilleri olarak Yunan Parlamentosu'na girmişlerdir. Fakat Türk azınlığının Yunan Parlamentosu'na gönderdiği bağımsız milletvekillerinin soru ve önermeleri parlamentonun gündemine alınmamıştır. Dr. Sadık Ahmet'le, Ahmet Faikoğlu'nun Yunan Parlamentosu'nun kapalı oturumlarına girmelerine müsaade edilmemiştir. Her ikisi de Yunan Parlamentosu ve basınında "Türk Casusu" olarak nitelendirilmiştir. Batı Trakya Türkleri'nin seçme ve seçilme haklarını kullanarak kazandıkları bu başarıyı bir türlü kabullenemeyen Yunan yönetimi, insanlığı şaşkırtacak mahiyette yeni bir seçim kanunu çıkarmıştır. Kasım 1990'da çıkarılan seçim kanunu ile ülke genelinde bütün siyasî partilere ve bağımsız adaylara % 3'lük seçim barajı getirilmiştir. Bunun amacı ise, doğrudan doğruya bağımsız Türk milletvekillerinin parlamentoya seçilmesini önlemektir. Çünkü getirilen seçim barajı ile milletvekili adayı, Yunanistan'ın tüm oylarının en az % 3'ünü alması gerekcekti. Bu ise yaklaşık olarak 240 bin oy karşılığıdır. Bunu da bugün veya yakın gelecekte, seçmen sayısının 75 bin olmasından, Batı Trakya Türkleri'nin aşması mümkün değildir. Nitekim bu şartlar altında Yunanistan'da 1993'te yapılan genel seçimde, Türk azınlığı bağımsız milletvekili çıkaramamıştır⁶³. Diğer taraftan bağımsız milletvekilleri için ülke çapında bir barajın getirilmesi dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir. Bu sebeple, dünyada totaliter rejimlerin hızla yıkıldığı, demokrasi ve insan haklarını bütün kurumları ile yerleştirmek için insanlığın ölümü göze aldığı bir dönemde, Yunanistan'ın seçim barajı uygulaması hiçbir şekilde mazur gösterilemez. Bu durum karşısında, baraj engelini aşabilmek ve kendi haklarını mecliste savunabilmek amacıyla Türkler, Dr. Sadık Ahmet önderliğinde, 12 Eylül 1991 tarihinde "*Barış, Dostluk ve Eşitlik*" adlı partiyi kurmak zorunda kalmışlardır⁶⁴.

63 *Türkiye Gazetesi*, 9 Ekim 1993.

64 Yusuf Sarıay, a.g.e., s. 261-262.

"Barış, Dostluk ve Eşitlik Partisi"nin Birinci Kurultayı 11 Nisan 1992'de Gümülcine'de yapılmıştır. Burada Dr. Sadık Ahmet, partinin amacının Batı Trakya Türkleri'ni bir merkez etrafında toplamak, doğru olarak bilinçlendirmek ve ileriki yıllarda toplumu idare edecek kadroları yetiştirmek olduğunu belirtmiştir⁶⁵.

19 Ocak 1994'te, Gümülcine'de "Barış, Dostluk ve Eşitlik Partisi"nin Birinci Olağanüstü Kurultayı yapılmıştır. Bu kurultayda Türk toplumuna yapılan baskılar, eğitim, ekonomi, vakıflar, müftülükler, seçim barajı, yasak bölge vb. konulardaki engeller dile getirilmiş ve bunların çözümlenmesi için mücadelede bulunulması kararı alınmıştır⁶⁶.

c. Türk Varlığını ve Kültür Eserlerini Yok Etme Politikası

(1). Türk Varlığının İnkâr Edilmesi

Yunanistan, Bulgaristan'ın 1968-1972 ve 1984-1990 yılları arasında başarısızlıkla sonuçlanan politikasına özenerek, Türk azınlığının varlığını inkâr etme yolunu tercih etmiştir. Yunan idarecileri, Lozan Antlaşması'nda "Türk" yerine "Müslüman" kelimesinin geçtiği gerekçesiyle, ülke sınırları içinde "Türk" değil "Müslüman" azınlığının yaşadığını iddia etmektedirler. Yunanlı yetkililer, Türkler'den "Müslüman Yunanlılar", "Müslüman Elenler" veya "Müslüman Azınlık" olarak bahsetmektedirler. Bu suretle soydaşlarımızı, millî bir azınlık yerine, dinî bir azınlık olarak göstermeye çalışmaktadırlar. Örneğin Yunanistan Başbakanı Constantin Mitsotakis, 18 Haziran 1990 tarihinde, Washington'da, "Yunanistan Türkleri yoktur, Batı Trakya'da Müslüman Yunanlılar vardır. Lozan Antlaşması ile öngörülen budur" ifadesinde bulunmuştur. Batı Trakya Türkleri'ne asimilasyon politikasını yürüten İskeçe Valisi Constantin Thanopoulos da, "... Batı Trakya'da Türk azınlığı yoktur. Lozan Antlaşması sadece Yunanistan'daki Müslümanlar'dan bahsediyor..." demiştir. Söz konusu protokolün 2. maddesinde gerçekten de bir ayırım yapmak için "İstanbul'un Rum halkı" ve "Batı Trakya'nın Müslüman halkı" deyimleri kullanılmaktadır⁶⁷. Ancak "Müslüman" kelimesi, Türkler'in Müslümanlığı benimsemiş olmasından dolayı, Osmanlı Devleti'nin yazışmalarında ve zaman zaman Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk döneminde "Müslüman

65 Yeni Batı Trakya Dergisi, S: 110-111, İstanbul Mayıs-Haziran 1992, s. 22.

66 Batı Trakya'nın Sesi Dergisi, S: 59, İstanbul Şubat 1994, s. 4-5.

67 Uluslararası İlişkiler Ajansı, a.g.e., s. 38.

Türk" anlamında kullanılmıştır. Zaten Müslüman kelimesi milliyeti değil, bir dini ifade etmektedir. Ayrıca Batı Trakya'da Türkler'den başka bir Müslüman toplumu da bulunmamaktadır. Diğer taraftan, Lozan Antlaşması'nın tamamlayıcı bir parçası olan ve 30 Ocak 1923'te imzalanan 6 numaralı "*Türk ve Rum Nüfus Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol*"ün başlığında Türk kelimesi geçmektedir. Bu sözleşmenin 3. maddesinde "... karşılıklı olarak üzerinde Rum ve Türk nüfusu mübadele edilecek toprakların...", 5. maddesinde de "... Bu sözleşme uyarınca yapılacak mübadele yüzünden Türkiye'deki Rumlar'ın ve Yunanistan'daki Türkler'in mülkiyet haklarına hiçbir zarar verilmeyecektir..." denilmektedir. Yine aynı belgenin ek protokolünde de "... Rum ve Türk halklarının mübadelesine ilişkin..." ifadesine yer verilerek Yunanistan'daki Müslüman azınlığın Türk olduğu belirtilmektedir⁶⁸.

Milletler Cemiyeti tarafından 5 Mart 1925'te Cenevre'de hazırlanan raporun başlığı da "*Batı Trakya'da Türk Irkından Azınlık*" tarzındadır. Ayrıca 1951'de imzalanan Türk-Yunan Kültür Antlaşması'nda bu azınlık "*Türk*" olarak adlandırılmış ve bazı ders kitaplarıyla öğretmenlerin Türkiye'den gönderilmesi Yunanistan tarafından kabul edilmiştir. Batı Trakya'daki Müslümanların Türk olduklarına dair ellerinde devletlerarası komisyonlarca kabul edilmiş çeşitli belgeler de vardır.

Yunanistan'da "*Mareşal Papagos Kanunu*" ile "*Türk İlkokulları*" kavramı resmen kullanılmış ve Türkler'e verilen diplomalarla, tasdiknameler Türk dili ile yazılmıştır. Yunan hükümetleri de Türkiye ile nota teatilerinde Batı Trakya'daki azınlığın Türk olduğunu kabul etmişlerdir⁶⁹

Batı Trakya'daki Türk azınlığının hakları, 1975 yılında kabul edilen Yunan anayasası ile de koruma altına alınmıştır. Örneğin; Madde 5/2'de: "*Yunanistan topraklarında yaşayan herkes, milliyet, ırk veya dil, din ve siyasî inanç farkı gözetmeksizin hayat, şeref ve özgürlüğünün tam olarak korunması hakkına sahiptir...*"⁷⁰ denilmektedir. Ancak Yunanistan, yalnız milletlerarası antlaşmalarla öngörülen yükümlülüklerini değil, kendi anayasa ve kanunlarını da ihlâl etmektedir.

Batı Trakya; diliyle, ananesiyle, giyimiyle, hayat tarzıyla, tarihî

68 İsmail Soysal, *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları*, C. I., Ankara 1989, s. 177, 178, 183.

69 Yusuf Sarınoy, a.g.e., s. 262.

70 Uluslararası İlişkiler Ajansı, a.g.e., s. 87-88.

eserleriyle o kadar Türktür ki, bu gerçeği Yunan yönetimi de gayet iyi bilmektedir. Ama gayesi Batı Trakya Türkleri'nin Türkiye ile kültürel bağlarını kesmek ve onları sadece bir dinin mensubu hâline getirerek millî benliklerini unutturmaktır. Nitekim Yunanistan, bu politikasını 1960'lı-1970'li yıllardan itibaren önceki döneme göre daha plânlı bir tarzda uygulamıştır. Özellikle 1967'de cunta idaresinin işbaşına gelmesine paralel olarak sözkonusu politika hızlandırılmıştır. Cunta döneminin İçişleri Bakanı General Stilyanos Patakos, İskeçe'nin Şahin Bucağı'ndaki halkı zorla bucak binası önüne toplatarak: *"Sizler hepiniz Yunanlısınız. Barbar Osmanlılar'ın baskısı sonucunda Müslüman dinini kabullenmiş olan kişilerin torunlarısınız. Şimdi hepiniz aslınıza geri döneceksiniz. Sizleri Yunanlı yapmak için ne yapmak mümkünse onu yapacağız. Bize itaat etmeyip de Türklük ruhu içerisinde bulunanlar bu bölgeyi bırakıp gitmelidir. İşte Türkiye!"*⁷¹, tarzında yaptığı konuşmayla Yunanistan'ın Türk azınlığına karşı takip ettiği politikanın ve belirlediği hedeflerin iç yüzü açıkça görülmektedir.

Yunanistan'da "Türk" kelimesinin kullanımına karşı açık tavır 1970'lerden itibaren başlamıştır. Bu yıllarda Yunan Hükûmeti'nin talimatıyla mahkemeler, "Türk azınlığı" karşılığında "Türk" kelimesinin kullanılmasını yasaklamış ve üzerinde "Türk" kelimesi bulunan tabelâları kaldırtmıştır. 1972'de Türk Okulları adını kullanmak resmen yasaklanmış, okullardaki Türkçe dersler giderek azaltılmıştır. Kasım 1984'te dönemin Gümülcine Valisi Papadimas, Batı Trakya'daki Türk derneklerinin tabelâlarındaki "Türk" kelimesinin çıkarılması için Bidayet Mahkemesi'ne yaptığı başvuru üzerine, "Türk" adını taşıyan bütün tabelâlar sökülmüştür. Soydaşlarımız tarafından Trakya İstinaf Mahkemesi'ne yapılan itirazlar 1986 yılında 159/1986 sayılı kararla reddedilmiştir. 1985'te ise Vali, Batı Trakya'daki Türk derneklerinin "zararlı faaliyetlerde bulduklarını" ileri sürünce, mahkeme derneklerin kapatılmasına karar almıştır. Yunan Yargıtayı da, 1729/1987 sayılı kararla, Türk derneklerinin kapatılmasını onaylamıştır.

1986 yılında Trakya İstinaf Mahkemesi, "Türk" kelimesinin Türkiye'nin vatandaşlarını tanımladığını ileri sürerek *"Müslüman Yunanlıları" tarif etmek üzere "Türk" kelimesinin kullanılmasının kamu düzenini tehlikeye düşüreceği!*" sonucuna varmıştır. Bu gerekçeyle de "Batı Trakya Türk Öğret-

71 İhsan Sakarya, "Batı Trakya Olaylarının İç Yüzü ve Bununla İlgili Antlaşmalar", *Yeni Batı Trakya Dergisi*, S: 102, İstanbul Eylül 1991, s. 20.

menleri Birliği"nin kapatılmasına karar almıştır. 1988 yılında da Yunan Yargıtayı bu kararı onaylamıştır. Böylece 1927'de açılan "İskeçe Türk Birliği", 1936 yılında kurulan "Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği" ve 1938'den itibaren faaliyette bulunan "Gümülcine Türk Gençler Birliği" kapatılmıştır⁷².

Türk azınlığının millî kimliğini inkâr eden en ağır Yunan eylemlerinden biri de, 1989 Ekimi'nde seçim kampanyaları sırasında, sırf kökenlerinin Türk olduğunu belirttikleri için, Dr.Sadık Ahmet ve İbrahim Şerif'in aleyhine davanın açılmasıdır. 25-26 Ocak 1990 tarihlerinde, Selânik Bidayet Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, "Türk kelimesini kullanmak suretiyle halk arasındaki toplumsal huzuru bozarak Ceza Mahkemeleri Usulü Yasası'nın 192. maddesini ihlâl ettikleri" gerekçesiyle Batı Trakya Türk azınlığı liderleri 18 ay hapis ve 100 bin Drahmi para cezasına çarptırılmışlardır.

Mahkeme esnasında sanıkların "Türk kökenli" olduklarını tekrarlamaları üzerine hâkimlerin: "O halde niçin Türkiye'ye gidip yaşamıyorsunuz?" diye bağırmaları dikkat çekicidir⁷³. XX. yüzyılın sonuna doğru, insanların kendi millî kökenlerini açıklamalarından dolayı suçlanması ve hâkimlerin tavrı Yunan adaletinin gerçek yüzünü ortaya koymaktadır. Diğer taraftan, Batı Trakya'daki Türk varlığının inkâr edilmesi, soydaşlarımıza yapılan baskıların ne derece vahim boyutlara ulaştığının da bir göstergesidir.

(2). Türk – İslâm Kültür Eserlerinin Tahribatı:

Batı Trakya'daki (cami, mescid, tekke, türbe, medrese, imaret, han, hamam, saat kulesi, köprü, çeşme gibi) tarihî Türk-İslam kültür ve sanat eserleri de sistemli bir şekilde ortadan kaldırılmaktadır. Bunun için kamu-laştırma, eserlerin orjinal vasfını bozma, onarıma engel çıkararak yıkılmasını sağlama, çeşitli bahanelerle hizmet dışı tutma, saldırı, kundaklama vb. yollar takip edilmektedir. 1913'ten günümüze kadar yapılan tahribatı anlamak için ise, Osmanlı döneminde bölgede yer alan bazı Türk-İslâm kültür eserlerinin sayısını vermek yeterli olacaktır. Osmanlı döneminde; Dedeağaç'ta 11 cami ve mescid olmak üzere 14 eser, Dimetoka ve çevresinde 133 cami ve mescid, 8 medrese, 18 mekteb, 11 tekke olmak üzere 187 eser, Gümülcine'de 76 cami, 35 mekteb, 27 han, 28 hamam olmak üzere 295 eser, İskeçe

72 Halit Eren, a.g.e., (I), s. 18; Türk Yunan..., a.g.e., s. 42, 43, 44.

73 Uluslararası İlişkiler Ajansı, a.g.e., s. 46-47.

ve çevresinde 171 cami ve mescid olmak üzere 179 eser bulunuyordu. Ancak, Yunanlıların bölgeye hâkim olmasından sonra, bunlardan çoğu yıkılmıştır. Dolayısıyla günümüzde sadece birkaç tane eser ayakta kalabilmiştir⁷⁴. Özellikle son yıllarda camilere yapılan saldırı ile kundaklamalar ve mezarlıkların park veya yeşil sahaya çevrilmesi suretiyle Türk kültür eserlerinin tahribatına yönelik plânlı faaliyetler artırılmıştır. Örneğin 1971'de İskeçe'deki tarihî *Tabakhane Camii* park yapma gerekçesiyle yıkılmıştır. Aynı şekilde İskeçe'de *Çarşı*, Gümülcine'de *Servoili* ve *Serdar Mahalle* camileri de yıkılmışlardır⁷⁵. 1988'de Gümülcine'deki *Tabakhane* ve Yüksek Mescit camilerine bomba atılmış, *Yusuf Hoca* ve *Şehreküstü* camileriyle *Kırma-halle Türk İlkokulu*'nun camıları kırılmıştır⁷⁶. 1989'da İskeçe'nin Karaköy mevkiindeki Türk mezarlığı, tarla haline getirilmek için dozerle yerle edilmiştir⁷⁷. Son örneklerden biri ise I. Murat zamanında yapılan 600 yıllık *Poşpoş Tekkesi*'nin yıkılmasıdır⁷⁸. Ayrıca yeni hazırlanan Gümülcine imar plânına göre, 500 yıldan fazla bir süre Batı Trakya Türklüğü'nün sembolü olan *Yeni Camii*, *Yenice Mahalle Camii* ve *Mescit-i Arifane Camii* ortadan kaldırılmak istenmektedir⁷⁹. Yunanistan'ın takip ettiği bu politika ise, Batı Trakya'daki Türk-İslâm kültür ve medeniyetinin bütün izlerini tamamen silmek ve soydaşlarımızı daha kolay eritmek amacını gütmektedir.

4. Sonuç

Sonuç olarak, Batı Trakya'da yaşayan 150 bin Türk, doğup büyüdüğü bölgeyi vatan olarak benimsemiştir. Bu soydaşlarımız, Yunanistan tabiiyetinde kalmakla birlikte, milliyetlerinden, dinlerinden gurur duyarak, Türk ve Müslüman olarak hayatlarını devam ettirmek azindedir. Türk azınlığı, ikinci sınıf muamelesi görmesine rağmen, Yunan Devleti'ne saygılı olmaya ve vatandaşlık görevlerini eksiksiz olarak yerine getirmeye devam etmektedir. Ayrıca Yunanistan'da bağımsızlık mücadelesinde bulunmayan tek azınlık

74 Batı Trakyalılar Derneği, *Yunan Kültür Emperyalizmi ve Türk-İslâm Eserleri*, Ankara 1986, s. 33.

75 Enver Kavaklı, "Yıkılan Camiler ve Lozan", *Yeni Batı Trakya Dergisi*, S: 27-28, İstanbul Haziran-Temmuz 1985, s. 26.

76 Baskın Oran, *a.g.e.*, s. 187.

77 Ekonomik Rehber Yayınları, *Haberbank 1989*, Ankara 1990, s. 153.

78 *Yeni Batı Trakya Dergisi*, S: 82, İstanbul Ocak 1990, s. 7; Uluslararası İlişkiler Ajansı, *a.g.e.*, s. 7.

79 Uluslararası İlişkiler Ajansı, *a.g.e.*, s. 7.

Türkler'dir. Dr. Sadık Ahmet konuya değinirken: "... Yunan hükümeti bilmez ki, biz hiçbir zaman özerklik istemedik. Biz Yunan vatandaşıyız. Ancak bizim toplumumuzun hakları tanınmalıdır. Bu benim siyasî mücadelemın anlamıdır..." demektedir⁸⁰. Buradan da görüldüğü gibi, soydaşlarımızın bütün istedikleri temel hak ve hürriyetlerinin verilmesi ve insanca yaşamalarının temin edilmesidir. Türk azınlığı bunu elde etmek için ise, silâhli eylemlere girişmemekte ve terör faaliyetlerine başvurmamaktadır. Türk toplumu isteklerini elde etmek için, hukukî kurallar çerçevesinde ve demokrasiye uygun, ama kararlı bir tarzda mücadelede bulunmaktadır. Ancak Yunanistan'ın tavrında bir değişiklik olmayınca, haklarını milletlerarası platformlarda da aramaya başlamıştır. Böylece, Batı Trakya Türk azınlığının insan haklarının ihlalleri, milletlerarası bir insan hakları meselesi hâline gelmiştir. Yunanistan'ın Türk azınlığı üzerindeki insan hakları ihlalleri, üyesi olduğu Avrupa Topluluğu ve Avrupa Konseyi'nde de eleştirilmeye başlanmıştır. Helsinki Watch Teşkilâtı ve ABD Dışişleri Bakanlığı'nın raporlarından sonra, AGİK ve Milletlerarası Af Teşkilâtı da konuya eğilmiştir. Örneğin 1990 yılında "Helsinki Gözlemciler Teşkilâtı"nın hazırladığı raporda: "*Batı Trakya'da insan hakları tamamen çiğnenmektedir. Buradaki Türkler'in millî kimlikleri yok edilmektedir*"⁸¹ tarzındaki ifade ile Yunanistan'ın takip ettiği bu acımasızca politika dile getirilmiştir.

Yunan yönetimi, Türk düşmanlığını millî bir politika, hatta millî bir ideoloji olarak benimsemiştir. Yunanistan'da hükümetler değişir, ama Türk düşmanlığı politikası aynı kalır. Bu yüzden Yunanistan, Türkiye ile meselelerini çözümlenmeye ve dostane ilişkiler kurmaya yanaşacak yerde, Batı Trakya meselesi dahil olmak üzere, tartışmalı olan bütün konuları tırmandırmaktadır. Hatta Yunanistan, Batı Trakya'ya yönelik özel politikalar geliştirmek amacıyla "*Kuzey Yunanistan Bakanlığı*" adlı bir teşkilât kurmuştur. Bu teşkilât ise öncelikle Batı Trakya'nın Türkler'den arındırılması ve hızlı bir tarzda "Yunanlılaştırılması" tarzındaki devlet politikasını destekleyici faaliyetlerde bulunmaktadır. Tespit edilen politikalar neticesinde de Yunan yönetimi, hukukî statüleri ve hakları ikili ve milletlerarası antlaşmalarla güvence altına alınmasına rağmen, soydaşlarımız üzerinde devlet terörü estirmekte, asimilasyon, baskı ve zulüm uygulamaktadır. Yuna-

80 Uluslararası İlişkiler Ajansı, a.g.e., s. 94.

81 Ekonomik Rehber yayınları, **Haberbank 1990**, Ankara 1991, s. 123.

nistan'ın Batı Trakya Türk azınlığı üzerindeki sistematik baskı ve insan hakları ihlalleri, vatandaşlıktan atılmalarından yasak bölgelerin oluşturulmasına, arazi kamulaştırmalarından eğitim ve vakıflara müdahaleye, milliyet ve din ifadesinden siyasî ve hukukî özgürlüklerin kısıtlanmasına kadar gitmektedir. Yunanistan, Batı Trakya Türk azınlığını, bitmek bilmeyen isteklerini Türkiye'ye kabul ettirmek için bir "rehine" olarak kullanmaktadır. Örneğin Yunanistan, Türkiye'den, Kıbrıs ya da Ege konusunda ne zaman yerine getirilemeyecek bir taviz istese ve bu tavizi koparamazsa, bunun bedelini Batı Trakya Türkleri'ne baskıları artırarak ödetmeye kalkmaktadır. Yunanistan, bu politikasını bir alışkanlık hâline getirmiştir. Bazen bu uygulamalar doruk noktasına ulaşmaktadır. Özellikle 1967'de Cunta idaresinin iktidara gelmesi, 1974'te Kıbrıs'ta Yunan yayılcılığının durdurulması ve 1983'te KKTC'nin ilânı sırasında soydaşlarımıza yapılan baskılar ve işlenen insan hakları ihlalleri artırılmıştır. Hatta bu baskılar seçim bildirisinde "Türk kökenli" olduklarını belirttikleri gerekçesiyle Dr. Sadık Ahmet ile İbrahim Şerif'i 18 ay ve sadece görevini yaptığı için seçilmiş İskeçe Müftüsü Mehmet Emin Aga'yı 10 ay hapse mahkum edecek boyutlara varmıştır. Bu da Batı Trakya Türkleri'nin en temel insan haklarının ihlali anlamına gelmektedir.

Yunan yöneticilerinin Türk azınlığına karşı tartışmasız "dostane" olmayan tavırları ve mahkemelerin soydaşlarımızın cezalandırılmasına ilişkin kararları, örneğin Dr. Sadık Ahmet'in ve İbrahim Şerif'in hapsedilmele-ri veya 24 Ocak 1995 tarihinde Larissa İstinaf Mahkemesi'nin İskeçe Müftüsü Mehmet Emin Aga'nın tutuklanmasına dair kararı:

- Azınlık haklarına ve Lozan hükümlerine aykırıdır.
- Din ve vicdan hürriyeti ile bağdaşmamaktadır.
- Yunan yönetiminin kendi anayasası ve milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmediğini göstermektedir.
- Yunan mahkemelerinin devamlı olarak Türk azınlığının temel insan haklarına aykırı kararlar aldığıının delilleridir.

Yunanistan tarafından Batı Trakya Türklerine karşı uygulanan bu politikanın ve yapılan baskıların başlıca sebepleri arasında ise:

- 1- Yunanistan'ın "Megali İdea" hedefini gerçekleştirme hayali,
- 2- Yunanistan'da Türk, Arnavut, Makedon, Bulgar ve diğer azınlıkları

ortadan kaldırarak tek bir "Ortodoks-Helen Milleti" meydana getirme düşüncesi,

3- Batı Trakya'daki Türk varlığını yok ederek asırlarca Türk yurdu olan bölgeyi, Yunan toprağı hâline getirme çabaları,

4- Yunan toplumunun, özellikle idarecilerinin fanatik Türk düşmanı olması,

5- Yunanistan'ın 500 yıl Türk idaresinde kalmasının ve Yunanlılar'ın Türkler'e karşı tarihteki mücadelelerde daima yenilmesinin yarattığı aşağılık kompleksi,

6- Avrupa devletlerinin, Türk azınlığına yapılan baskılar karşısında ses çıkarmamaları, hatta zaman zaman Yunanistan'a destek vermeleriyle "Doğu Meselesi"ni sinsice devam ettirmeleri,

7- Batı Trakya Bölgesi'nin, Doğu Trakya'nın tabii bir uzantısı olması ve Türkiye'ye yakın bulunması,

8- Batı Trakya'da yaşayan Türk nüfusunun oldukça yüksek oranda bulunması,

9- Batı Trakya Türkleri'nin, 1913 yılındaki Batı Trakya Türk Devleti gibi, bir devlet kurabilecekleri endişesi,

10- Türkiye ile Yunanistan arasında çıkabilecek bir savaşta, bölgedeki Türkler'in Türkiye'nin yanında yer alabileceği şüphesi,

11- Türkiye'nin Kıbrıs konusunda olduğu gibi, Batı Trakya Türkleri'ni kurtarmak için müdahalede bulunabileceği korkusu,

12- İstanbul'da sadece 5-6 bin Rum'un kalmasından dolayı, bunlara karşı mütekabiliyet çerçevesinde alınacak önlemlerin caydırıcı niteliğini kaybetmesi,

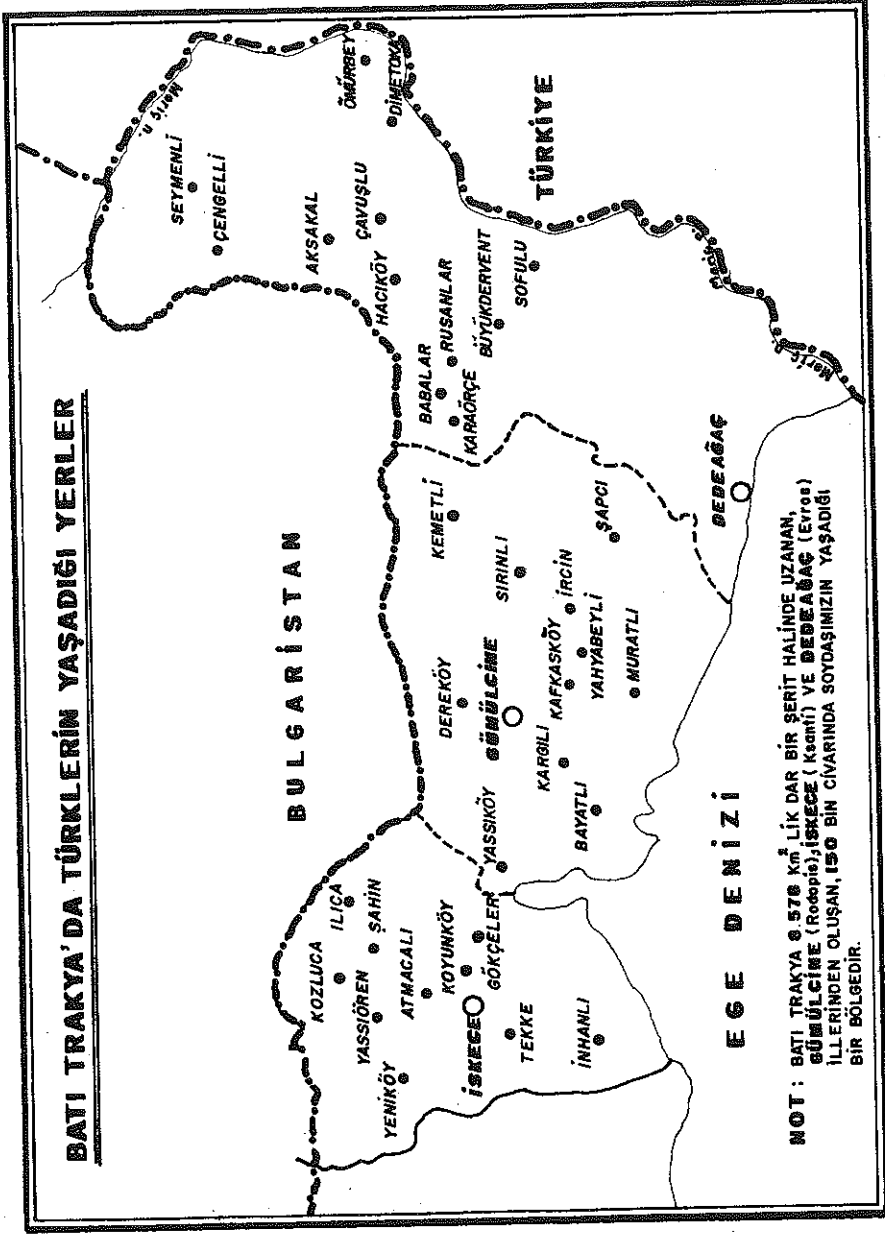
13- Yunanistan'ın Türkiye ile olan diğer meselelerini Batı Trakya'ya yansıtması ve Kıbrıs konusunda Batı Trakya'yı bir koz olarak kullanması gibi hususlar yer almaktadır.

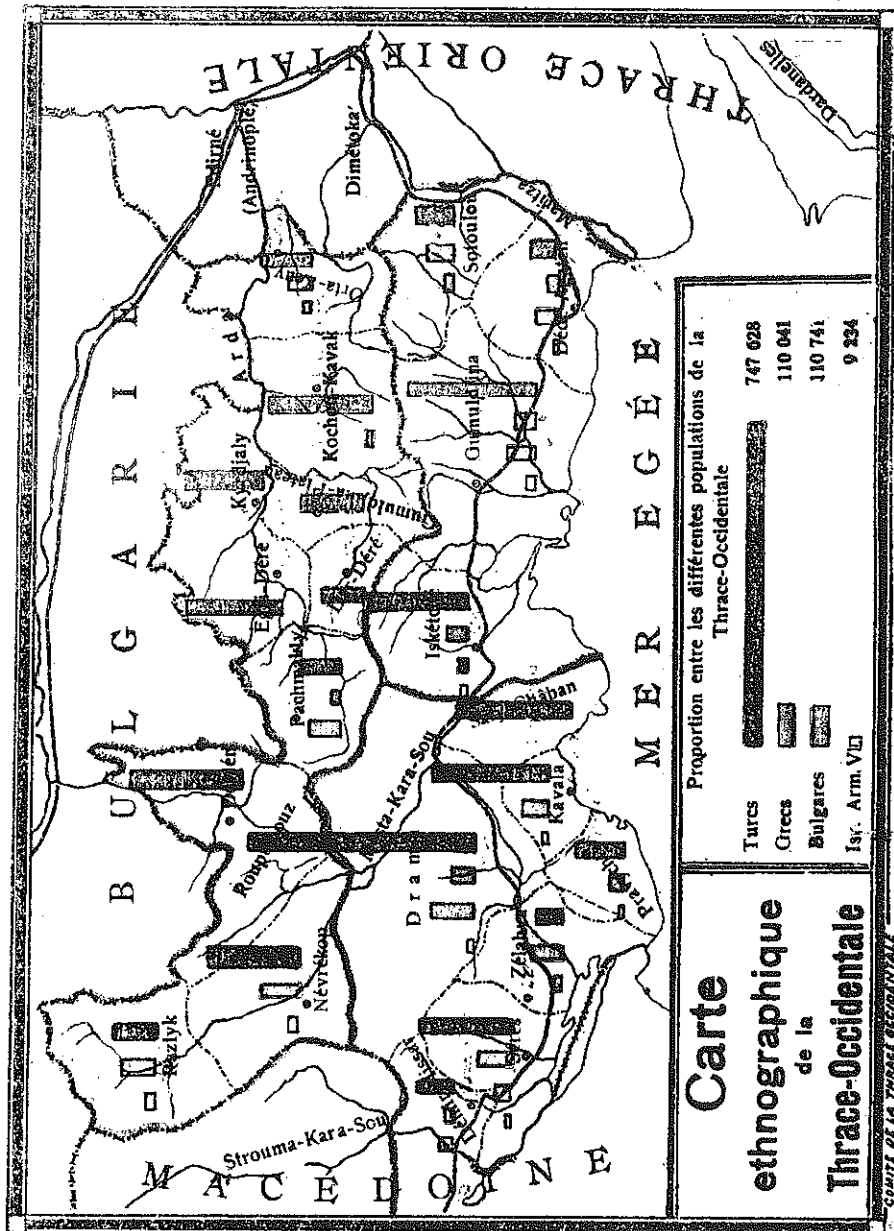
Bütün baskılara rağmen, Batı Trakya Türkleri günümüze kadar kendi millî benliklerini muhafaza etmeyi ve ayakta kalmayı başarmışlardır. Gelecekte de, aynı şekilde bu soydaşlarımızın Türk kültürünü, dilini, âdet ve geleneklerini sürdürmeye ve Yunan baskılarına karşı millî varlıklarını korumaya devam edeceklerine dair olan inancımız sonsuzdur. Dr. Sadık Ahmet'in

Selânik Cezaevi'ne gönderilirken: "... Türk olduğum için hapse götürülüyorum. Burada Türk olduğumu ve öyle kalacağımı tekrar ediyorum. Batı Trakya Türk azınlığına mesajım, Türk olduklarını unutmamalarıdır..."⁸² tarzındaki beyanı soydaşlarımızın kararlılığını göstermesi bakımından yeterince bir delildir. Nitekim, Batı Trakya Türkleri, etnik ve kültürel kimliklerini hem korumuş, hem de silinmeyecek şekilde yaşadıkları topraklara işlemişlerdir. Yunanistan'ın bütün çabasına rağmen bu özellik yok edilemeyecek ve dünya kamuoyundan saklanamayacaktır.

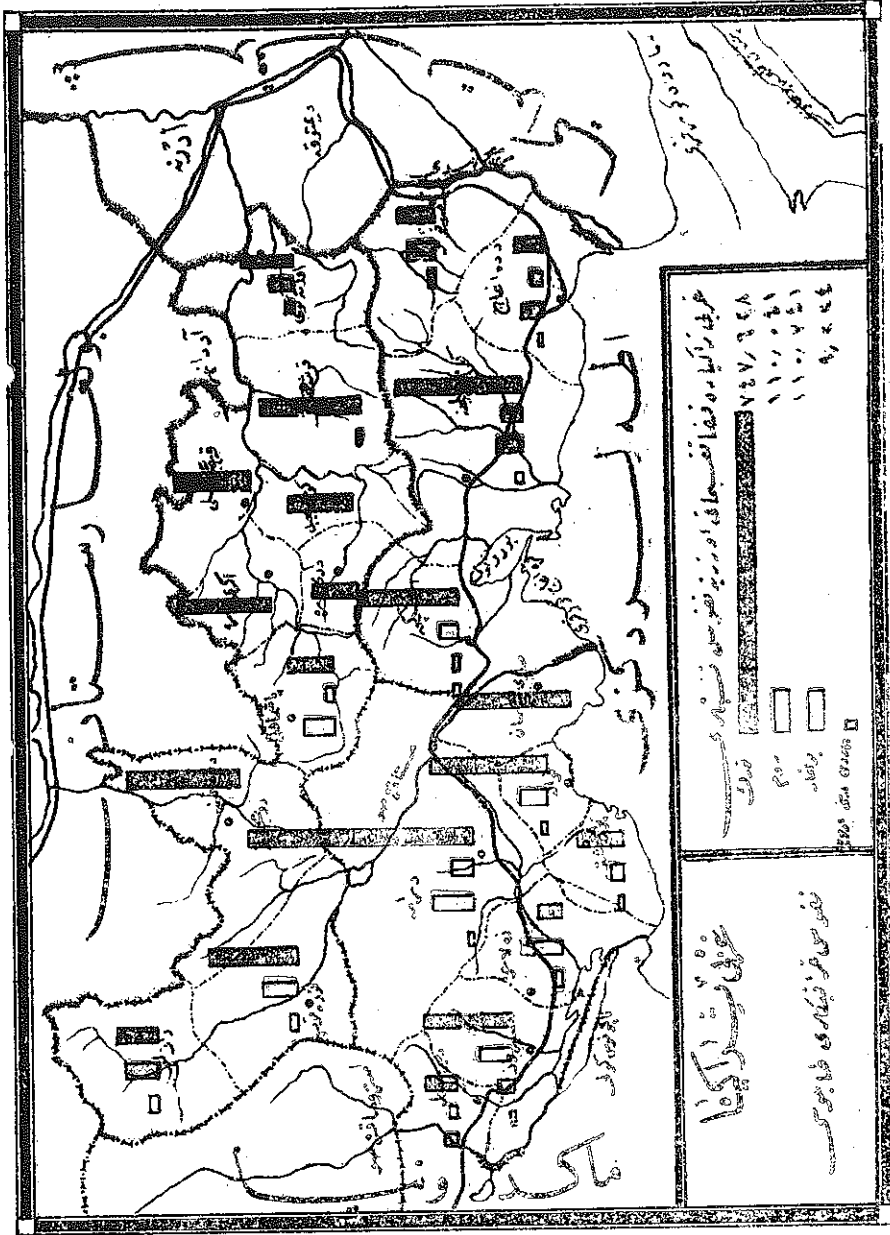
Bu vesile ile "şüpheli bir trafik kazasında" kaybettiğimiz Batı Trakya Türklüğü'nün önderi, insan hakları savunucusu, eşsiz kahramanı *Dr. Sadık Ahmet*'i saygıyla anıyor ve Türk milletinin gönlünde ebedî yaşayacak olan bu büyük insan için Tanrı'dan rahmet diliyorum.

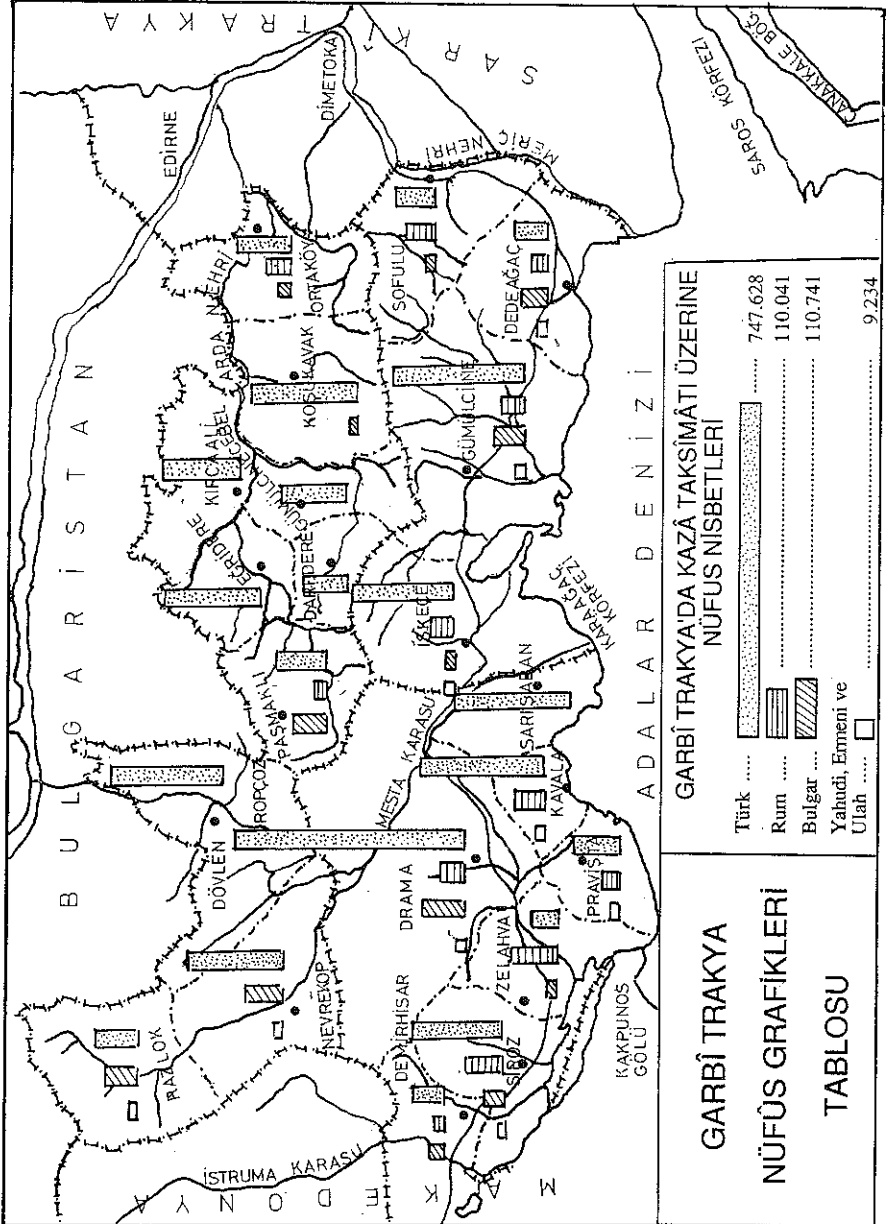
HARİTA : 1

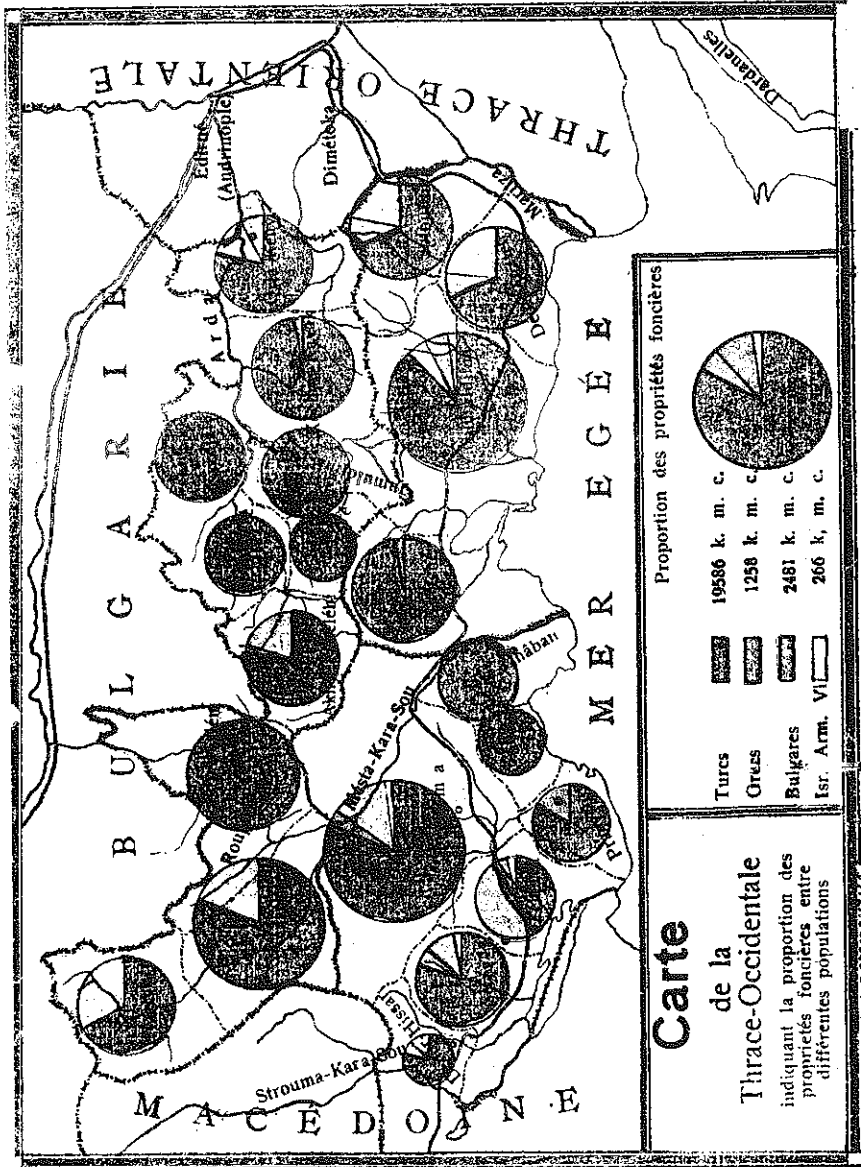

HARİTA : 3

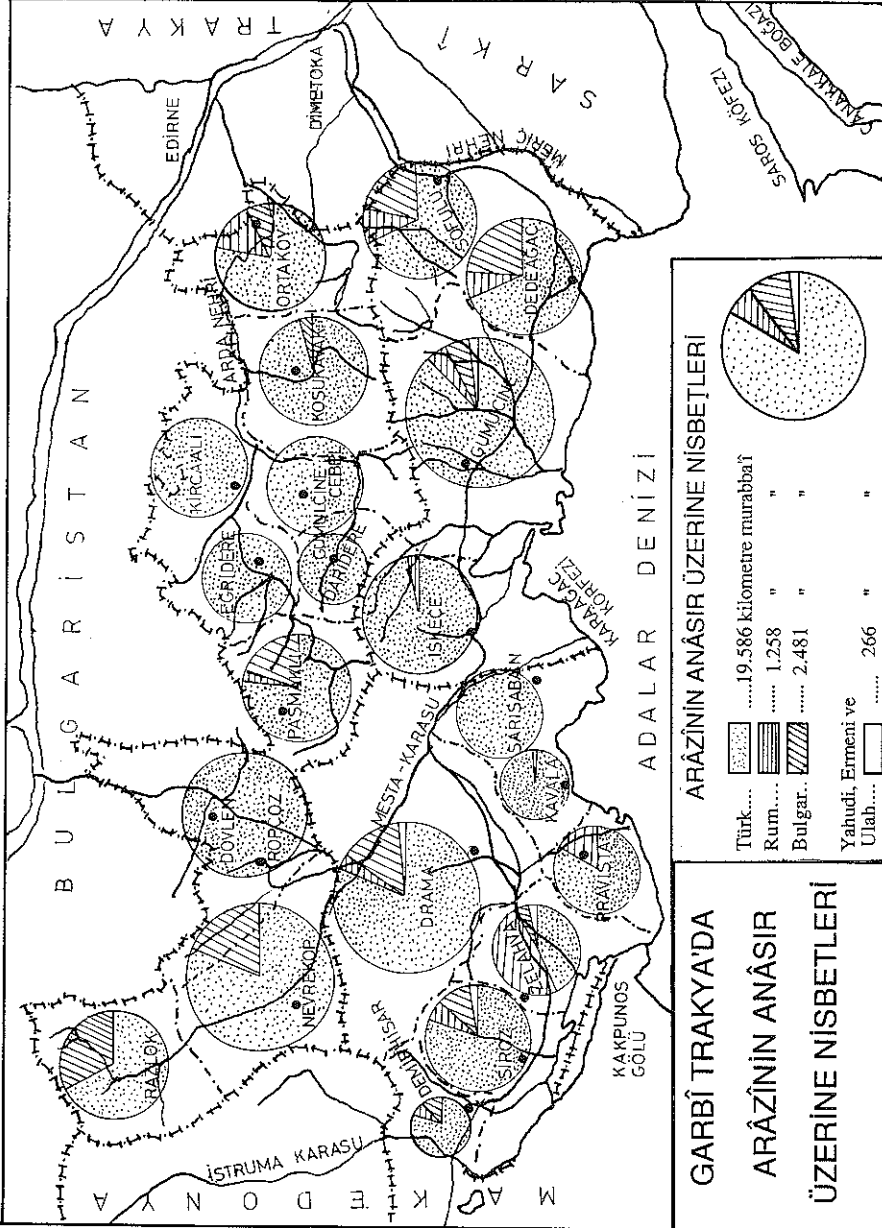

HARİTA : 5

Imp. Amiré

HARİTA : 6

1953' TE UYGULANMAYA BAŞLAYAN VE 133 TÜRK KÖYÜNÜ
KAPSAYAN BATI TRAKYA'DAKİ "YASAK BÖLGE"

